

וועדה ממשלתית להבנת מדיניות הענישה

ישיבה מיום 18 במרץ 2012

משתתפים:

כב' השופטת דליה דורנר – יו"ר הוועדה
עו"ד רביד דקל – משרד המשפטים, מח' ייעוץ וחקיקה פלילי, ראש תחום עונשין
עו"ד חיים ויסמונסקי – פרקליטות המדינה
מר ודים גורדון – משרד האוצר
פרופ' דוד וייסבורד – האוניברסיטה העברית
פרופ' אפרת שוהם – המכללה האקדמית אשקלון
גב' רחל שרביט – מנהלת אגף תקון, משרד הרווחה
גב' עפרה קלינגר – ראש אגף האסיר, שב"ס
מר חיים אילוז – מנכ"ל הרשות לשיקום האסיר
גב' מיקה צור – יועצת מנכ"ל ודוברת ברשות לשיקום האסיר
ד"ר חגית לרנאו – הסנגוריה הציבורית
אסף וסרצוג – משרד האוצר
אהרון מלמד – נשיא בית המשפט לנוער בדימוס
איילת גינדי – מנהלת הוסטל מפתחות לטיפול בגברים אלימים
ענת גור – מנהלת תחום נשים, הרשות לשיקום האסיר
עו"ד שוקי למברגר – משנה לפרקליט המדינה (עניינים פליליים)
תנ"צ ורדה שחם – משטרת ישראל
חנן סידור – מזכיר הוועדה
ד"ר אורן גזל אייל – מרכז הוועדה

פרוטוקול

אורן גזל: כמה מילים לגבי הפרטים הטכניים. קודם כל לזכור, כל מי שמדבר, אנא בפעם הראשונה להגיד לי את השם, לצורך התמלול, כדי שהרישום יהיה

נכון. חומרים – אני מקבל חומרים שאתם מעבירים אלי, הרבה פעמים גם ברגע האחרון, אחרי שאני מפיץ את החומר, אנא, אם זה חשוב, תעבירו לי מספיק זמן מראש, אני גם לא בטוח שכל דבר שאתם מעבירים לי, אני אפיץ לכל הוועדה, כי בכל זאת אנחנו רוצים לשמור את זה, אנחנו רוצים שתראו את החומרים שאנחנו מפיצים, אבל יכול להיות שנדבר עליהם בתמצית בישיבה הבאה. הדבר נכון גם לגבי זמנים, שוב, עד עכשיו מה שביקשתם הזמנו, אבל יכול להיות שבאיזשהו שלב נעשה סינון, אם מגיע מוזמן אחד מגוף מסוים, לא חייבים בהכרח את כולם. הישיבה הבאה ב-22.4 יכול מאד להיות שהיא תהיה במכון לדמוקרטיה. אנחנו נמסור לכם את ההודעה, אם כן, בשביל לעשות וידיאו conference עם דניאלה בייניש בארה"ב בנושא בתי משפט קהילתיים, וזאת תהיה הישיבה האחרונה שלנו בנושא הכללי של שיקום. אנחנו הולכים אח"כ לעבור לדבר על מעצרים, כמה נושאים שכבר הצהרתי בישיבה הקודמת, מאסרים קצרים, קיצור מאסרים חצי או שליש והנושאים האלה. זה הכל. מי שביקשו להתנצל על איחורים רביד ורחל, וורדה שחם שתבוא בפעם הראשונה, מהמשרה. מרש"א בקשו לעשות סקירה קצרה.

היו"ר דורנר: טוב. זו השלמה, אז אנחנו שומעים.

חיים אילוז: ממש ממש קצרה, כי אני חושב שבמפגש הקודם נתת לנו במה באמת מאד מאד מכובדת, ואנחנו שמחים שגם כב' השופט מלמד שצינו אותו, הגיע ואני הייתי ממש בקצרה מבקש, מאחר שזה מאד ייחודי הנושא של שיקום נשים, ונושא של אלימות במשפחה, ויש לנו מן ראייה מאד מאד חדשנית, מתקדמת, שפועלת כבר הרבה שנים, אז חשבתי לנכון בסקירה מאד קצרה של כמה דקות, לתת לד"ר ענת גור שמובילה את הנושא של שיקום נשים בישראל הרבה שנים ברשות שתוכל לתת איזו סקירה, כי זה תחום מאד ייחודי, שיקום של נשים, ואת איילת גינדי שהיא מנהלת הוסטל בנושא של אלימות במשפחה. גברים אלימים והיא תתן גם איזושהי סקירה בנושא, וזו התוספת שביקשנו. היינו צריכים לתת גם משהו על הנוער, אבל לצערי הרב לא הצלחנו

להביא את ראש התחום כי הוא לא נמצא, אז אנחנו נשלח קצת חומרים על הנושא. ד"ר ענת גור.

ענת גור:

ד"ר ענת גור. אני ראש תחום שיקום אסירות ברשות שיקום האסיר, ואני רוצה באמת להגיד כמה מילים על נשים אסירות ועל דרכי שיקום שלהן. קודם כל חשוב להגיד שיש מעט מאוד אסירות יחסית לאסירים, פחות מ-2% ממספר האסירים בארץ זה נשים. יחד עם זה, נשים בגלל מספרן הנמוך נכלאות רק בכלא אחד, נווה תרצה, אין אפשרות לכלוא אותן על פי סוג העבירה, משך המעקב, חומרת העבירה, קרבה לילדים וכו', ויוצא מזה, בעצם, שרוב הנשים למרות שרובן עברייניות קלות מאוד יחסית לגברים עבריינים, אנחנו יודעים שרוב הפשע המסוכן, האלים, הרווחי, נשאר בידיים של גברים. נשים עושות עבירות ורוב הנשים שנכנסות לכלא עושות עבירות יחסית קלות ערך, נשפטות לתקופות מאסר קצרות ויחד עם זה, נכלאות בבית הסוהר שהוא ברמת בטחון הכי גבוהה שיש, כי אין אפשרות, ראה לדוגמא, לפני שבוע היה בתקשורת אשה שעשתה עבירת הריגה תוך כדי נהיגה, אשה בהריון, אמא לשלושה ילדים קטנים, ונכלאה בבית סוהר כמו נווה תרצה, שזה כמו לכלוא עבריין תנועה בכלא רמלה. הפנייה כליאה של נשים, שזה נושא נפרד שאפשר לדבר עליו הרבה מאוד מאוד קשים.

חשוב להגיד גם שרוב הנשים העברייניות מגיעות לכלא אחרי שהן עברו היסטוריה טראומטית מאוד שכוללת התעללויות מאוד קשות ברוב המקרים, התעללויות מיניות ואחרות, החל בילדותן, המשך בבגרותן, חלק מהן אנחנו רואות מנוצלות בזנות, הן בגדול הרבה יותר קרבנות מאשר פושעות ורוב הנשים, 70% מהנשים הן אמהות לילדים, רובן אמהות ליותר מילד אחד, רובן אמהות יחידות ונוצר מצב בעצם שכלא הנשים מרכז בתוכו את אחת האוכלוסיות הכי הכי מוחלשות קרבנות פוסט טראומטיות שיש במדינת ישראל.

עכשיו, עם האתגר הזה אנחנו ברשות שיקום האסירים מתמודדים כבר הרבה שנים. בגדול, אחת ההבנות שלנו, זה שנשים עברייניות שונות מהותית

, לא רק ביטחונית וכו' וכו', הן שונות מהותית מגברים עבריינים. היה צריך להתאים להן דרכי שיקום ייחודיות שלוקחות בחשבון את הקרבנות הקשה שלהן, את ההיסטוריה הטראומתית, את הפוסט טראומה המורכבת שאנחנו היום קוראים לזה, שממנה הן סובלות. את זה שהן אמהות לילדים רובן, כמו שאמרתי ועוד הרבה מאד מרכיבים כדי לבנות להם תוכניות שיקום מתאימות. תחום שיקום האסירות ברשות שיקום האסיר הוא תחום שאנחנו מאד הגמשנו. קודם כל החל מהקריטריונים לשיקום, מאד מאד הגמשנו. אנחנו מנסים כל אשה אסירה להציע לה תוכנית שיקום, יש לנו מערכת של שרותי שיקום שכוללת הוסטל לאסירות משוחררות שבתוכו יש יחידה לאמהות עם ילדים. יש לנו פרויקטים אמהות וילדיהן אסירות משוחררות בכל הארץ, ביחידה בתל אביב, בבאר שבע ובחיפה. יש לנו מרכז יום לשיקום אסירות, שיקום אסירות בתעסוקה

דליה דורנר: כמה נשים זה מתוך האוכלוסייה? על כמה נשים אנחנו מדברים? פלוס מינוס.

ענת גור: על כמה נשים מדובר? רוב האסירות שמשתחררות מהכלא עוברות דרכנו. אבל כמה מתוך האוכלוסייה? במרכז היום אנחנו מדברים בו זמנית על בערך 40-50 נשים. בהוסטל יש 12 מקומות ועוד 2 מקומות לאמהות עם ילדים, אמא פלוס ילד או שניים, וביחידות בדרום ובצפון גם אנחנו מטפלים בסביבות 40-50 אמהות ובסביבות 80-90 אולי אפילו יותר ילדים, כי לחלק מהאמהות יש יותר מילד אחד. וגם, שוב, מערכת השיקום שלנו כוללת מרכז יום להשלמת השכלה והכשרה מקצועית, כי שוב, אשה שיוצא מהכלא והיא חסרת מקצוע, אין לה במה לצאת לעבוד, אנחנו משתדלים, אנחנו מאד שמים דגש על השלמת השכלה. עכשיו קיבלנו סכום גדול מקרן אריסון, הצלחנו בשנה שעברה לפרוץ את תקרת הזכוכית ולשלוח חמש נשים אסירות משוחררות ללמוד באוניברסיטה, אבל זה כמובן מצריך מאמצי שיקום מאד מאד משמעותיים, השקעה כספית גדולה יחסית לגברים, המקום שממנו הן באות, הוא הרבה הרבה יותר נמוך, הרבה יותר פגוע, הרבה יותר קרבני, הן

צריכות הרבה יותר טיפול גם בצורה של פיזיותרפיה וגם בצורת השלמת השכלה, לימוד של כישורי אמהות ומאד מאד חשוב לי להגיד אבל, שאנחנו רואים שלוקחים את הנשים "קשות" האלה, העברייניות, המכורות לסמים, הזונות, נשים שבאמת באמת הגיעו מהשוליים של החברה ונותנים להם מענים טיפוליים, שיקומיים ולימודיים מתאימים, אז הן מצליחות להשתקם, מצליחות להיות אמהות טובות לילדים שלהן, ובאמת ההשקעה בשיקום חוסכת למדינה הרבה הרבה כסף, כי להחזיק אשה בכלא ו-3-2 ילדים בסידורים חליפיים, עולה למדינה הרבה הרבה יותר מאשר לשקם אותה ושתהיה אמא טובה ושתתפקד כיחידה משפחתית ביחד עם הילדים שלה.

זה חשוב, תלם, מרכז תעסוקה והכשרה מקצועית לאסירות משוחררות קם, כי ראינו שלעומת גבר שמשחרר מהכלא והוא חרוץ והוא רוצה לעבוד, יש לו עבודה. נשים כמעט ואין עבודה. הגענו למסקנה שאנחנו חייבים להקים מן חוליית מעבר כזאת מן הכלא לעבודה ולעולם התעסוקה, שבתוכה באמת מקבלות השלמת השכלה, כשמדובר על ממש ללמוד לקרוא ולכתוב בחלק מהמקרים, השלמה ל-12-10 שנות לימוד, ועכשיו גם הצלחנו להגיע למכינה קדם אקדמית אחרי הרבה הרבה שנים, והן מקבלות שם הרגלי עבודה, איזשהו טיפול נפשי בסיסי, באמת כדי להכשיר אותן לצאת לעולם התעסוקה. אז אסירות משוחררות היום, כל האסירות מאזור המרכז עוברות דרך המרכז הזה שהן יכולות להיות בו עד שנה אחרי המאסר, כל יום מ-30:8 עד 3:30 ולקבל באמת השלמת השכלה, שאנחנו משקיעים בזה הרבה טיפול נפשי, קבוצות ובאמת הכשרה לצאת לעולם העבודה, כי כמו שאמרת, כל הנושא של הכשרה לאמהות, להיות אמהות יותר טובות.

דליה דורנר : תודה רבה.

ודים גודמן : יש הבדל בין נשים שקיבלו שליש או לא קיבלו שליש אצלכם, או שאין לזה שום קשר.

ענת גור : בין נשים שהשתחררו אחרי שני שליש? לא, אין הרבה הבדל.

ודים גורדון: ההתייחסות מבחינת השיקום שונה, זאת השאלה.

ענת גור: ברור שנשים שמקבלות שליש, יש לנו איזשהו מקום שמחזיק אותן, כי הן יודעות שיש את הסנקציה הזאת, שאם הן יפרו את תוכנית השיקום ויעלמו לנו, אז אפשר יהיה להחזיר אותן לכלא. אנחנו מקווים, זה גם נשים בתום מאסר מלא, שבחרות לבוא מרצון ויש הרבה.

שוקי למברגר: השאלה מבחינת הצלחת השיקום, אם יש הבדל בין כאלה שהשתחררו בשליש או גם כאלה שמלאו מאסר מלא?

ענת גור: אף פעם לא בדקתי את זה סטטיסטית. זה מורכב. כי אלה עם השליש יש להן פוטנציאל לצאת, אבל אלה שבאות בתום מאסר מלא, יש להן מוטיבציות, כי הן בחרו לעבוד, אין להן חרב והן בכל זאת בחרו לבוא ולהשתקם.

חיים אילוז: אני רק אענה לך שלגבי גברים, אין ספק, אני דיברתי על זה בפגישה הקודמת, שלגבי גברים מצאנו ומצאו את זה גם במחקרים, שכל מי שהיה בהתניה שיפוטית והתחיל את השיקום שלו, אז כמובן שגם הרצידיביזם היה הרבה הרבה יותר נמוך מאשר אלה שהשתחררו מלא ולא עברו שום תהליך. לעומת זאת אצל נשים, וזה ההבדל, ולכן אני חושב מה שענת מדגישה פה הוא מאד חשוב, בגלל המספרים הקטנים של נשים ובגלל הראייה ההוליסטית של התחום הזה של נשים, לכן ההסתכלות שלהן היא שונה מאשר אצל גברים, שאצלנו לצערי הרב, רבים מהגברים לא מגיבים בכלל לתהליך של שיקום בגלל מחסור של תקציבים. דיברתי על זה אצל נשים לעומת זאת, בגלל המספרים היותר קטנים, הראייה היא הרבה יותר הוליסטית והנסיון הוא להגיע לכולן. לכל הנשים, גם שמשתחררות מלא, גם כאלה, אנחנו רואים אצלנו בפרויקט של זנות, שיש בדרום ובצפון גם נשים שאחרי חמש ושש שנים שהשתחררו והן מגיעות כי הן צריכות את אותו שיקום ואנחנו מקבלים אותן. אפילו שזה על פי חוק כאילו לא נכנס בקטגוריה, אבל אצל נשים אנחנו עושים את זה. זה אצל נשים ונוער, כי המספרים הם קטנים, גם בנוער מדובר על כ-200 נערים שיושבים בכלא אופק ולכן אנחנו נותנים שם הרבה יותר, זה ביחד עם משרד הרווחה,

באיזשהו מרכז שיש לנו באבן דרך ואנחנו נותנים מענים הרבה יותר חזקים וכוללניים לנוער, כאשר אנחנו מדברים על אוכלוסיית הגברים שמשתחררים, כאשר אנחנו מדברים על 7000 גברים שמשתחררים בשנה, ואנחנו נותנים מענים רק ל-2500-2000 שהם בעצם אותה אוכלוסיה שמקבלת את ההתניה השיפוטית, השליש, אנחנו מפספסים ואמרתי את זה בצורה מאד ברורה בפעם הקודמת, לפחות 1500 אסירים שלדעתנו, לדעת כל אנשי המקצוע, היו אמורים לקבל שיקום, אבל לא מקבלים בגלל מחסור בכסף.

דליה דורנר : זהו? אם אין עוד שאלות, אנחנו נשמע על הנושא של אלימות.

איילת גינדי : הנושא של אלימות במשפחה שהוא לדעתי, נושא אקוטי, אנחנו רואים את העליה המסיבית שיש במספר העבריינות סביב כל הנושא הזה של אלימות במשפחה. ההוסטל שלנו הוא מרכז טיפולי ייחודי בעולם אני חייבת להגיד, שמטפל בגברים אלימים, אחרי שכבר הוצאו עונשי מאסר בגין האלימות שלהם. התפישה הבסיסית היא תפישה מיוחדת כי פה אנחנו מרחיקים את הגבר בניגוד למדיניות הרווחת של הרחקת האשה לכל מיני מקלטים, ובעצם הוצאתה מהסביבה הטבעית. פה אנחנו לא מאפשרים לגבר לחזור חזרה לפני שהוא עבר טיפול לסביבה שלו, למשפחה, מתוך הנחה –

דליה דורנר : הוא הרי מורחק לפי צו בית משפט.

איילת גינדי : עד המאסר. הוא יוצא מהמאסר הוא לא מורחק.

דליה דורנר : כבר אחרי זה. זה חלק מתהליך השיקום. ושליש זה תנאי לשחרור.

איילת גינדי : אם זה תנאי ושליש, יש כאלה שבאים גם ללא התניה שיפוטית, אם הם רוצים. אנחנו צריכים לקחת בחשבון, שלמעלה מ-86% מהגברים האלימים חוזרים חזרה לבנות הזוג, לקרבתנות שלהם, ככה שכל הנושא הזה של טיפול והרחקתם מהקרבתנות טרום טיפול הוא מאד מאד דרמתי ומשמעותי.

דליה דורנר : יש לכם מעקב על ההצלחה של הטיפול?

איילת גינדי : יש מעקב על ההצלחה של הטיפול ואני מאד גאה להגיד אותו. אני חייבת רק לסייג, למען גילוי נאות, שהמרכז שלנו הוא מרכז צעיר. הוא בן 4 שנים, אז המדידה היא רק על פני פרק זמן של ארבע שנים. עדיין אנחנו מדברים על

92% אחוזי הצלחה בקרב מסיימי הטיפול במרכז. כאשר המרכז נותן, המרכז עובד בצורה פנימית, הוא הוסטל, טיפול של 24 שעות, כמובן, כשהדיירים במרכז חייבים בעבודה במשך היום, כשמשעות אחה"צ הם מגיעים להוסטל ומתמסרים לטיפול פרטני אישי ומשפחתי. ז"א אנחנו נותנים מענה של טיפול זוגי וטיפול משפחתי בתוך המעקב שלנו,

ודים גורדון: 92% מהי הצלחה?

אילת גינדי: 92% הצלחה, מדד הצלחה של אנשים שלא חזרו בכלל לכלא ולא דווחה שום עבירת תלונה על אלימות, גם לא באופן פורמאלי וגם לא באופן לא פורמאלי, עד כמה שאנחנו בקשר אתם. אני חייבת להגיד שרוב האנשים, אנחנו ממשיכים לעקוב אחרי שנת הדיירות שלהם בשנת מעקב נוספת כשהם נחשבים כבוגרים. רוב האנשים לא מנתקים את הקשר, ממשיכים לבוא אלינו למרכז, רואים בנו עדיין כתובת. אני חייבת להצטרף למה שענת אמרה על הנושא הזה של עלויות שיש עלויות, פער בעלויות בין עלויות כליאה ובין עלויות שיקום, פער משמעותי מאוד. כמובן לגבי כל מי שאנחנו מצליחים לתת לו מענה טיפולי. שלא לדבר על שבירת השרשרת הבין דורית ואנחנו מדברים על אלימות במשפחה. אנחנו יודעים שאחד המרכיבים הדומיננטיים של אלימות במשפחה זה הרצף הבין דורי, ומי שאנחנו מצליחים להוציא אותו מהשרשרת הזאת אז אפקט התגובה שלו הוא מאוד מאוד משמעותי.

אני חייבת אבל רק להגיד, אנחנו מדברים היום על כ-2200 אסירים שיושבים בגין עבירות אלימות במשפחה, בבתי הסוהר. אנחנו יכולים לתת מענה, ההוסטל נותן מענה ל-11 דיירים לשנה, פלוס עוד 30 בוגרים. יש נסיון כפול ארבע. אנחנו מדברים על שנה. יש 11 לשנה פלוס עוד בוגרים שנוספים כל שנה. אז אנחנו כרגע נותנים מענה לכ-80 משפחות. זה לא אנשים בודדים, המענה הוא מענה משפחתי. כמובן. עדיין באופן המספרים מדברים בעד עצמם, זה הכל פונקציה של עלויות כמובן, הייתי שמחה אם היינו יכולים להכיל יותר.

ודים גורדון: אפשר לשאול שאלה? השאלה שלי לגבי קביעת אותם נערים. את אומרת שיש

- 92%
 איילת גינדי: זה לא נערים. זה בעלים.
 ודים גורדון: את אומרת שיש 92% הצלחה,
 איילת גינדי: 92% הצלחה בקרב מסיימי הטיפול.
 ודים גורדון: 92% הצלחה. השאלה אם אין איזושהי הטייה, האם אני יכול לומר בוודאות
 כמו שדיברנו קודם, האם יש קבוצת ביקורת לאלה שכן נכנסו לטיפול ואלה
 שלא נכנסו לטיפול. האם אלה שנכנסו בטיפול זה 92% ואלה שלא נכנסו
 לטיפול, עם אותם משתנים, אותם אנשים דומים ברוב התכונות, ההצלחה
 שלהם יותר נמוכה. השאלה אם אתם יודעים להגיד דבר כזה.
 איילת גינדי: אנחנו בוודאות יודעים להגיד, כי אם אנחנו מסתכלים על הרצדיביזם בקרב,
 ודים גורדון: סליחה, אני רק אחדד את השאלה, האם הבחירה היא רנדומאלית או
 בחירה, אם יש לכם איזושהו הליך בחירה.
 איילת גינדי: יש כמובן הליך בחירה.
 דליה דורנר: האם אתם שולחים לשיקום כאלה שיותר קל להצליח אתם.
 איילת גינדי: קודם כל הדרישות של הבן אדם זה באמת הרצון, לא כולם רוצים.
 דליה דורנר: בוודאי, אם הוא רוצה.
 איילת גינדי: זה תנאי בסיסי. אנחנו לא נקבל מי שלא רוצה.
 שוקי למברגר: יש כאלה שרוצים ולא יכולים להכנס, בגלל תקציבים.
 דליה דורנר: זו שאלה, האם אין לכם מספיק כסף, הוא רוצה ואתם דוחים
 איילת גינדי: כן, בהחלט יש אנשים שרוצים להגיע לטיפול ואנחנו לא יכולים להביא אותם
 לטיפול. אין ספק בכך.
 חיים אילוז: בוודאי, יש 2200 אסירים שיושבים בבית הכלא.
 דליה דורנר: כמה מהם רוצים לבוא?
 חיים אילוז: לדעתי, לפחות 20-30 אחוז מהם פוטנציאל שיקומי.
 איילת גינדי: ומדובר על גברים מכים.
 חיים אילוז: גברים מכים. לפחות 20-30% כמו שאמרתי את זה בכלל, לגבי כלל
 האוכלוסייה שהם פוטנציאל שיקומי. אני לא מדבר על 100% אני לא מדבר

על 50%, אני מדבר לפחות על 40-30 אחוז, שמתוכם אנחנו נוגעים במקרה הזה בפחות מ-5%. למה? כי זה הוסטל אחד מאד ייחודי, נותן מענה מדהים. אין ספק שהבחירה כמו שאתם אומרים, זה בגלל מי שמגלה נכונות ויוצא לשליש ומוכן לקבל את זה. אבל אין ספק שיש עוד כאלה שלא יכולים להגיע למסגרות הללו, כי אין מספיק מסגרות כאלה.

- דליה דורנר: למרות שהם מאותה קטגוריה.
- חיים אילוז: חד וחלק, בדיוק כפי שראינו את זה אצל גברים אחרים.
- שוקי למברגר: קבוצת הבקרה יכולה להיות אותה קבוצת אנשים שהייתם מקבלים אותם אלמלא היתה מגבלה תקציבית.
- חיים אילוז: חד וחלק. צודק. צודק.
- אורן גזל: אין ספק, גם אתה רואה קבוצת בקרה, זה תמיד חוזר לתקציב.
- איילת גינדי: 92% זה על בסיס שכן נחקר, סליחה, קבוצת ביקורת לגבי השוואה לא נחקרה.
- דליה דורנר: אם אנחנו לוקחים אנשים שהיו מתאימים ולא התקבלו, פשוט כי אין לכם כסף, ומשווים אותם לאלה שעברו את ההליך.
- ורדה שחם: אחוז הרצידיביזם בעבירות של אלימות בתוך ובין בני זוג, זו לא עבודה שעשיתי מחקר, אבל באופן אינטואיטיבי זה מראש משהו מאד מובהק.
- איילת גינדי: זה 76% רצידיביזם.
- ורדה שחם: אני את זה שמעתי, לכן אני אומרת,
- חיים אילוז: אבל הרצידיביזם אצלם הוא 76% שזה הרבה יותר גבוה מהאוכלוסייה הפלילית שדיברנו עליה, שהיא 43.5.
- ורדה שחם: אני אתייחס לנקודה נוספת ברשותכם, את אמרת שהעבירות הכמות שלהן עולה ואני רציתי להגיד שהחשיפה עולה, התופעה קיימת, ואנחנו גם כשאנחנו מודדים במשטרה מה אנחנו רוצים להוריד ומה אנחנו רוצים להעלות, אלימות במשפחה זה לא מהמקום שאנחנו רוצים להוריד את הכמויות, כי ברור לנו שאנחנו בכלל לא הגענו למיצוי החשיפה.
- איילת גינדי: אז כל הקטע של החקיקה מתקדם לכן.

חיים אילוז: זה בדיוק אותו סיפור כמו של עברייני מין, שהמספרים שלהם הולכים וגדלים בעיקר בגלל המודעות הציבורית, לא בגלל משהו אחר.

אורן גזל: דיויד רוצה להעיר משהו בקשר למספרים בוודאי.

איילת גינדי: אני רק רוצה ברשותכם עוד הערה אחת. אני חייבת לציין שהמרכז שלנו, אחד המאפיינים הבולטים שלו זה ההטרוגניות של האוכלוסייה. ז"א חייבים לדעת שאנחנו מטפלים באוכלוסיה שהיא מצד אחד באמת ברמה סוציו אקונומית מאד נמוכה, לצד אוכלוסיה שהיא ברמה סוציו אקונומית בינונית פלוס. רמות ההשכלה של המטופלים בהוסטל נמצאות על כל הרצף, החל מאנשים שהם בקושי יודעי קרוא וכתוב, וכלה באנשים שהם אקדמאים. ערבים, יהודים, אתיופים, רוסים, כל המגזרים, ככה שכל הנושא הזה של טיפול,

דליה דורנר: זה מעניין אם זה נכון, ההתרשמות שלי מעבודה מעשית היתה שזה לא סתם רצדיביזם, זה עולה. זה מחמיר והולך. זה יכול להגמר ברצח.

איילת גינדי: נכון.

דליה דורנר: זה מתחיל מסטירה ונגמר ברצח.

איילת גינדי: נכון מאד. אז כל הנושא הזה של הפחתת רמת המסוכנות,

דליה דורנר: זה לא רק רצדיביזם פשוט, זה הרבה יותר קשה מזה.

איילת גינדי: יש פה מעגל התמכרותי שמה שסיפק פעם, כבר מפסיק לספק ואז יש השלמה בалиמות עצמה.

דוד וייסברוד: קודם כל אני רוצה להתחיל עם כל הכבוד, אתם עובדים ועושים ביצוע מאד יפה ואפשר להאמין שיש תוצאות טובות. אבל להגיד שיש 93%, אין סטטיסטיקות שלא קל להאמין, ואני חושב שבמקום למכור את זה, כי אני חושב שאתם מצליחים, אני מאמין שיהיה אפקט, אפקט בדרך כלל זה 20 או 30%, אל תסתכלו עלי ככה, אני רק אומר לך שזה כמו שאני הולך לקנות אוטו ומישהו מתחיל למכור אותו בשבילי, אין צורך בזה. אני חושב שמה שאתם צריכים לעשות, להתחיל עם אוריינטציה נגיד מאד מאד יצירתית ולהגיד: איך אני יכול כן למדוד. זה לא כל כך קשה לראות מה אחוז

הרצידיביזם שלך, למשל, זה מקום להתחיל, אפילו שבדרך כלל יש איזו גימיק בעניינים האלה, אתם מקבלים אנשים עם קצת יותר מוטיבציה או נסיבות אחרות והם יותר מתאימים. מצד אחד זה לא רע, כי לא רוצים להביא מישהו שהוא לא מתאים לטיפול. אבל מצד שני זה גם, אני ממליץ, כי אני חושב שדווקא התוכניות של הרשות הן מאד אינטליגנטיות, אפשר להאמין שיש להן אפקט, אבל צריכים להיות מאד מאד זהירים כאן. כי זה מספרים שאי אפשר להאמין בהם.

איילת גינדי אמרתי שהגוף הוא מבצעי של ארבע שנים, אז כמות האנשים, דוד וייסברוד: ארבע שנים, אלימות במשפחה, בדרך כלל מי שחוזר תוך חודשיים, זה לא משהו,

איילת גינדי: אבל יש לנו את האינפורמציה הזאת. זה לא אינפורמציה שאיננה, זו אינפורמציה קיימת. אנחנו נמצאים בקשר הדוק עם שרות בתי הסוהר. אני חייבת לחדד את הנקודה הזאת, מכיוון שמדובר במספרים באמת באמת נמוכים של אנשים, ועדיין יש לנו יכולת למדוד יחסית בלי בעיה.

דוד וייסברוד: את אומרת שבין 82 אנשים שהיו בתוכנית, רק אחד חזר לפשע. איילת גינדי: שניים חזרו לפשע, מבין אלה שסיימו. סליחה, אני אמרתי מבין אלה שסיימו את הטיפול, לא מבין אלה שהיו בטיפול. לא כל מי שנכנס לטיפול מסיים אותו. אני חייבת להגיד.

דוד וייסברוד: זו עוד סיבה למה זה עוד אינדיקציה שיש. איילת גינדי: לכן אמרתי, בין מי שסיים את הטיפול, הדגשתי ואמרתי.

דוד וייסברוד: כל זה מראה איזה כיוון טוב או לא? נחשוב על זה באופן עמוק יותר. חיים אילוז: אתה צודק בעניין הזה. אני חושב שהמסר שלנו מאד מאד פשוט. באמת פשוט. אני חושב שמי שהולך לדרך שלנו זה מאד פשוט. מדברים על 7000 אסירים שמשחררים בשנה. כמה מקבלים מענה, כמה לא מקבלים מענה, מתוך אלה שמקבלים מענה זה ברור וידוע, נכון, לא במחקרים מאד מאד חזקים כמו אצלך, כמה חוזרים לכלא, מתוך אלה שלא כמה חוזרים לכלא, ואנחנו רואים את הפערים האלה, הם ברורים, הם זועקים לשמים. הנוקים

הכלכליים הם בחצי מיליארד שקל לשנה על 1000 אסירים. והם ברורים. לכן אני אומר, בגדול הדברים הם די ברורים. נכון, צריך להכנס לעומק.

דוד וייסברוד: אני חושב, זה נשמע לא טוב. אני הייתי אומר, אם משהו עולה הרבה כסף, זו תוכנית אינטנסיבית בסוף. נכון? כשבאים להוסטל, יש אנשים שמטפלים בהם, זה הרבה עבודה בסוף וזה עולה כסף. זה כדאי, אני לא אומר שיש כאן אשמים, אבל כדאי, אם זה 3000 או 5000 או 10 אלף, לראות אם בתוכנית שהיא 80 או 100 או משהו כזה, אתה באמת יכול עוד לאפשר. וזה לא תמיד אפשר. כי זה לא בצד איך אנחנו יכולים לראות אותו, אלא בצד איך אנחנו יכולים באמת לבחון אם יש אפקט מול אנשים שלא עוברים את זה בכלל.

חגית לרנאו: יש לי שאלה והערה בעצם, יש כאן כאילו שתי אסטרטגיות של מתן טיפול. לגבי נשים וקטינים רש"א האסטרטגיה שלה זה לנסות לתת טיפול כמעט לכל האוכלוסייה, ואני יכולה להגיד מהנסיון שלי שהם באמת עושים את זה. ולגבי הגברים המכים אז יש באמת אסטרטגיה אחרת. יש תוכנית מאד מאד ייחודית שמטפלת באחוז מאד קטן באוכלוסייה. זו הבחנה. אני חושבת, וזה כאילו צריך לחשוב בגדול, איזה סוג של אסטרטגיה בכלל רוצים לחשוב עליה כשמדברים על שיקום של אסירים. זה דבר אחד, והדבר השני שהוא מעניין אם בתוך שתי האוכלוסיות האלה, בתוך זה שאתם בעצם מתאמצים על כולם ובתוך אלה שאתם לוקחים באמת את ה"קרים" אתם רואים הבדלים מאד גדולים גם בדרך מתן הטיפול, שעורי ההצלחה, המאמץ שמושקע.

חיים אילוז: אין ספק שאם אנחנו מסתכלים על נוהל אם אנחנו מסתכלים על נשים, אני יכול להעיד פה עם הקולגות שלי, שהתוצאות הן הרבה הרבה יותר טובות. הן הרבה לטווח ארוך, הן בראיה הרבה יותר עמוקה, עם השקעה הרבה יותר גדולה, אם אני אקח את התקציב שלי שאני אזכיר אותו כל פעם 14 מליון שקל, 12 שנה, שזה כלום, אני אומר יחסית זה כלום ואני מחלק אותו לנשים ונוער, נשים ונוער מקבלים אחוז הרבה יותר גבוה פרופורציונלי. למה? כי כמו את ההוסטל הקימו קרן למפעלים מיוחדים בקרן רש"א וכשנגמרו שלוש השנים, במקום לסגור את ההוסטל שנתן מענה ל-30-40 נערים בשנה,

השארתי אותו על אותו בסיס של תקציב, כי אין תוספת מאיזשהו מקום. כנ"ל לגבי ההוסטל של המפתחות. זה היה פשוט פרויקט שהביטוח הלאומי, הקרן למפעלים מיוחדים החליט לבנות תוכנית כזאת, הם עשו עליו מחקר, ראו שטוב, ואחרי שלוש שנים הם השיגו את הכסף. אז היתה אפשרות מאד ברורה לסגור את זה ולהפסיק או להשאיר את זה ממקורות שאין לך, ואתה מנסה לגייס תרומות וכו', שזה לא קל. מצד שני, את צודקת במאה אחוז בשאלה שלך. הפתרון לדעתי הוא בפתרון של שיקום בקהילה. חד וחלק. ההוסטלים הם לאותם עבריינים רצידיביסטים שישבו 15 פעם בבית הכלא. לגביהם ההוסטלים זה הפורום, זה הפתרון והעלויות שלהם למי ששאל, באמת באמת הם בהשוואה של עלויות שאנחנו יודעים. עולה לנו הוסטל בשנה 600-700 אלף ₪ בשנה, על 20-30 איש שבאים לשם בשנה. תכפילו את זה בעלויות של בתי הכלא, בעבירות שהם היו עושים ותראו את ההבדלים. עשרות מיליוני דולרים, אין מה להשוות בכלל. אני מצדיק אותך שהכיוון הוא –

דליה דורנר: אנחנו פה מגלגלים הרהורים על ההבדלים, הרי זו המידה, אנחנו עושים cost and benefit אז רוצים בוועדה הזאת גם לדעת מה אנחנו עושים.

חיים אילוז: אני חושב שבנושא הזה לגבי ה-cost and benefit ואני חושב שיש אנשים הרבה יותר מומחים ממני בעניין הזה, אבל לפחות על פניו אפשר לראות את זה בצורה מאד ברורה ומאד גלויה, שכאשר אנחנו משווים את העלויות של הפשע ושל הפשיעה ושל העלויות הישירות וזה שנופלות המשפחה על לשכות הרווחה, ושהילדים מנותקים לאומנות וכו', ואנחנו מסתכלים על כל המכלול הזה, אנחנו מדברים על מאות מיליונים של נזק למדינה. נקודה. עשו על זה מחקרים, אחרים כתבו על זה, לא אני.

ענת גור: אני רוצה להגיד מילה לגבי נשים אפרופו חלופות עלויות הכליאה ועלויות חלופות. היום בכל העולם המערבי יש קריאה שהמדינה תספק חלופות מאסר לנשים בכלל, במיוחד לנשים בהריון ואמהות לילדים רכים, שזה חלק גדול מהאוכלוסייה שיושבת בנווה תרצה. העלויות הן נמוכות לאין ערוך

מאשר כליאה של אמא, כמו שאמרתי, ואחזקת הילדים בסידורים חלופיים. אבל גם הנזק שנגרם לצמיתות לילדים, כתוצאה מזה שבהריון או אחרי לידה, מרחיקים אותם מהאמא, אפילו לשנה, שנה וחצי, הוא נזק ארוך טווח. אנחנו יודעים שחלק מהדור הבא של העבריינים ילדי האסירות האלה הם הדור הבא של העבריינים. ואנחנו מנסים באמת כבר הרבה זמן לזיום, שמדינת ישראל תחוקק חוק שיאפשר חלופות מאסר, במיוחד כפי שאמרתי לאמהות ונשים בהריון ואמהות לילדים רכים.

ודים גורדון: את מדברת על איזוק אלקטרוני או משהו בנוסף לזה?

ענת גור: זה יכול להיות

ורדה שחם: בעולם איזוק אלקטרוני הוא במקום מאסר, חד משמעית.

ודים גורדון: גם אצלנו, אמנם 10% . את מדברת על איזוק אלקטרוני או על איזו חלופה נוספת?

ענת גור: כל מיני.

ודים גורדון: אני שואל מה זה חלופת מאסר מבחינתך.

ענת גור: לשלוח אותן עכשיו למסגרת שיקומית, כמו ההוסטל שלנו.

חיים אילוז: כולל הילדים.

שוקי למברגר: יש לי שאלה והערה. הערה אחת, אמנם הוועדה מכוונת גם להיבטים כלכליים, אבל אני חושב שהשאלה היא לא רק שאלה כלכלית, היא שאלה בסופו של דבר, אם משהו יעיל, אז יכול לעלות יותר, אבל הוא יעיל. זה גם חשוב. עכשיו אני רוצה לשאול שאלה, אני לא בטוח שזה אליכם, אבל זה מעניין אותי לשמוע. האם יש קוארלציה או באינטואיציה שלכם או במחקר, על היחס שבין תקופת המאסר עצמו לבין הצלחה בשיקום. ז"א מה, בהנחה, לעונש יש תכליות שונות, אני מדבר עכשיו בהיבט של השיקום. מה היחס בין אדם שביצע עונש ובין הליך השיקום שלו. מה הנחיצות.

חיים אילוז: דוד, אתה יכול להגיד לנו את הנקודה.

דוד וייסברוג: לא ברור לי מה התשובה. בדרך כלל יש לך בעיה כאן, כי אם אתה שם מישהו בכלא מגיל 25 עד גיל 35, בדרך כלל ב-35 אנשים מתחילים לרדת קצת

לתקופות של אקטיביות מאד גדולה בפשיעה, אז זה לא אומר שבגלל שהוא היה בכלא עשר שנים, השיקום היה יותר טוב. אז בדרך כלל, אני אמרתי את זה קודם, בשבוע שעבר, בדרך כלל כליאה זה לא דבר טוב. אתה לא מקבל תוספת, בגלל שרוב המחקרים עכשיו אומרים שלשלוח מישו לבית סוהר זה לא דבר טוב, זה משפיע רק לרעה. אם כבר מישו בבית סוהר, זה ברור שטוב יותר לטפל בו, אבל אם אתה יכול לעשות דברים חלופיים וכו', זה יותר טוב. האם שרות יותר טוב,

ורדה שחם: כשאתה אומר לא טוב, זה לא טוב לאיש או לא טוב לחברה?

שוקי למברגר: לחברה. זה לא מקטין עבריינות.

דוד וייסברוד: אני מדבר על האיש בדרך כלל. תראו אין, הרעיון הזה להכניס מישו לכלא, וזה יהיה טוב לחברה. זה כל כך קשה לבחור,

שוקי למברגר: מה היחס בין הכלא להליך השיקום, זו השאלה. יש הרבה שאלות סביב זה. האם הליך השיקום הוא הכרחי?

חיים אילוז: אין ספק שמי שהתחיל את הרצף השיקומי שלו עוד בכלא, והמשיך לאחר מכן לקהילה או להוסטל וכו', ההסתגלות שלו והרצידיביזם שלו היו נמוכים מאשר מישו שלא עבר את זה.

דליה דורנר: או בכלל, אם מישו קיבל שלושה חודשי מאסר הוא מתחיל תהליך שיקום? ורדה שחם: לא.

דובר: עד חצי שנה הוא לא מקבל שום דבר.

דליה דורנר: אז יש רק את הכלא וההשפעה הרעה.

חיים אילוז: לכן אנחנו חושבים שעד שנה החלופה הזאת שאתם הוועדה החלטתם לבדוק, כפי שהבנתי, בשבוע הבא אתם תדונו על הנושא, אני יודע שלפחות באנגליה מצאו שכל מי שקיבל עד שנה, זה היה מאד לא אפקטיבי. מאד לא אפקטיבי. המאסר. המאסר היה מאד לא אפקטיבי. לא היה מרתיע אפילו.

דליה דורנר: היה אולי אפקטיבי שהוא יצר קשרים עם עבריינים.

חיים אילוז: נכון.

אורן גזל: מה שאני הבנתי מהשאלה של שוקי, זה לא היו מאסרים ממושכים שהביאו

לרצידיביזם, זאת שאלה נפרדת שנדבר עליה כשנדבר על מאסרים באמת, אלא האם יש אפקט שונה לתוכניות שיקום, כשהמאסר הוא קצר. ז"א מה שאנחנו מתעניינים פה זה בדלתות. שני אנשים עם מאסר קצר לאחד מהם אתה תתן שיקום ולשני לא, ותשווה את זה לשני אנשים עם מאסר ארוך לאחד כן שיקום ולשני לא.

דליה דורנר: בוא נשמע אותך וזה יתחבר.

אהרון מלמד: רק לנושא הזה שעכשיו נשאל, אני רוצה לומר כך: מאסר בכלל לא מרתיע. אם מישהו חושב ששולחים לבית סוהר לשם הרתעה – כל המחקרים, כמעט כל המחקרים מראים שעונש מאסר לא מרתיע. איננו מרתיע. על זה אין חולק היום. מחקרים של 20 שנה, של 15 שנה, יש מחקרים למכביר, וגם הנסיון מראה שהעונש איננו מרתיע. אנחנו שולחים אותם, כשאמרתי פעם לשופטים, כשאתה מוריד את היד וכותב אני שולח אותו למאסר, תרגיש כאילו אתה מרים שתי ידיים, היד שלך למטה, אבל כאילו אתה מרים שתי ידיים ואומר: אין ברירה, זה מה יש, צריך להגן על הציבור. או להגן על הציבור זה נימוק טוב,

דליה דורנר: יש גם תגובה חברתית,

אהרון מלמד: ונימוק אפשרי שני זה שלא יתכן על מעשה נורא כזה שאדם לא ימצה את העונש. לא יתכן. זה נימוק טוב. אבל אל תוסיף בכל מקרה למען ישמעו וייראו, כי זה עוזר לך להרגיש טוב, אבל זה לא, הם לא ייראו ולא ישמעו. עכשיו, אם מדובר על תועלת מהמאסר, אני עשיתי כמה נסיונות וגם עקבתי אחרי מקרים של מאסרים קצרים של שלושה חודשים, חודשיים, לגבי נוער. מה שאני יכול להגיד שללמוד מזה משהו ככלל – אי אפשר. אבל בערך ב-50% מהמקרים האלה ששלחתי לשלושה חודשי מאסר, בערך 50% מהם הפסיקו בעבירות ובערך ה-50 השני בערך, החמירו עוד יותר את העבירות ואח"כ חזרו למאסרים ממושכים. קשה מאד לדעת מראש, כשאתה מקבל את ההחלטה, לאיזה 50% זה ילך.

עכשיו, אם מדובר על תקופות ממושכות יותר, צריכה להיות קוארלציה,

השאיפה שצריכה להיות היא בין תקופת המאסר שהטיל השופט ובין תוכניות השיקום שקיימות בבית הסוהר. כלומר, כשהשופט מחליט על מאסר של ששה חודשים או שמונה חודשים ועד שנה, אין לזה שום ערך. לא הרתעתי, ולא שיקומי. כי אי אפשר גם לשקם. אז אם אתה חושב שיש סיכוי לשקם אותו ואל זה נלווים גם השיקולים האחרים, אבל אתה חושב שכן, אז עדיף לשלוח לתקופה ממושכת יותר, שתאפשר לפחות נסיון שיקומי. והנסיונות השיקומיים מקרים רבים מאד, ואני לא רוצה להכנס למספרים, אבל מוכיחים את עצמם. אבל הרבה הרבה מקרים שוועדת השחרורים שאני יושב בראשה בששה בתי סוהר, הרבה מקרים שאנחנו רואים הם, שאילו הוא היה במאסר עוד חצי שנה, היה אפשר לשקם אותו והיה אפשר והיה יכול להגמל. ואם לא, הוא יצא וזה ברור שהוא יחזור חזרה. הוא הדין, ז"א מבחינה זאת, אילו יכולתי פעם להפגש עם השופטים ולומר להם: לגבי המאסר, תשקלו אם יש צורך במאסר ממושך, אז תחשבו, שנה וחצי יכול להביא עוד, למשל,

דליה דורנר: אני רוצה להזמין אותך למכון להשתלמות שופטים.

אהרון מלמד: אבל פחות, זה לא זה ולא זה. והוא הדין לגבי נשים. לגבי נשים, במשפט היהודי בכלל אין מאסר לנשים. בשום מקרה. המשפט העברי מתנגד משום כבוד האשה, זה הנימוק הרשמי. הוא מתנגד לזה. וגם השופטים בארץ וגם חברי היו מאד מהססים, יותר מהססים בשליחת אשה למאסר, ולכן המספרים הם כפי שהם. עם זאת, צריך להיות ער, למשל, 10% מהנוער הם בנות שמופיעות בבתי המשפט, לא בבתי הסוהר. ו-10% האלה מבחינת הבעיות הן יותר מה-100% של הבנים. ז"א הכלים שצריך לגבי נשים אין להשוות, לא רק הכלים, הזמן שעובד צריך לשבת אתם, הוא צריך להיות פי כמה מהפגישות האלה שיש. לדבר גם על נושאים אחרים?

שוקי למברגר: אבל זה מעניין מבחינת האשה, שיקול השיקום שנתפס כבא להפחית את רמת הענישה, יכול להיות שלפי הטעון הזה גורם לה לא להפחית את רמת הענישה, דווקא השיקום

דליה דורנר : אין שיקום, אתה כבר מכניס אותה לבית סוהר,
חגית לרנאו : לא, צריך ליצור את הרצף. השאלה אם שופט שולח אדם לשמונה תשעה
חודשים, אז אי אפשר לחשוב על מסגרות חברתיות אחרות שלא קשורות.
שוקי למברגר : נניח בית המשפט מודיע שהעונש ההולם הוא בין ששה חודשים לשנה. זה מה
שבית המשפט קובע. ואז כששאלת השיקום נהפכת למעשה לגורם להחמרה
בעונש ולא להפחתה.

אהרון מלמד : אין שיקום. אני אומר, ששה חודשים אין שיקום. זה לא שיקום ואם אתה
רוצה להרתיע, אז למה ששה שבעה חודשים? שלח אותו לשלושה. אם אתה
רוצה להרתיע כמו שאני פעם הייתי מסביר להם, אתה בא לשם, אתה תהיה
שם שלושה חודשים, תסתכל מסביב, תשאל את עצמך : אני רוצה לחזור
לכאן? או אני לא רוצה לחזור לכאן. אם אתה רוצה לחזור – אז כשתצא
תעבור עבירה ותחזור. זה יהיה בידך. שלושה חודשים מספיק לזה. ויש
אנשים שזה יכול לעזור להם. ויש אנשים שזה יכול לא לעזור להם. ולעולם
לא נדע מי הם. לגבי הגברים המכים, הגברים האלימים, כשאני לא נותן להם
שליש, ובמקרים רבים, כמעט ברוב המקרים הם לא מקבלים שלישי, כי אין
תוכנית יפה כמו התוכניות האלה שאני יודע שהן מאד מועילות, ולא כדאי
לעשות וויכוח על מספרים, אם מספר כזה או מספר כזה, לא משנה, זאת
עובדה. זאת עובדה. מהנסיון שלי, היו בפני לפחות 80 אלף תיקים. אגרנט
אמר פעם עלי, כשהוא כתב מבוא לספר שלי, הוא אמר : השופט מלמד הוא
מחשב. הוא עצמו מחשב.

דוד וייסברוד : הנתונים האלה לא כל כך טובים לגבי הנסיון של האנשים בשטח. אני יכול
לומר לך, אני לא אומר לפסול אותו, אבל אני אומר שצריכים גם לדעת באופן
ריאליסטי

אהרון מלמד : מה שמפחיד אותי כשאני לא נותן את השליש לגבר, כשאני קורא לפעמים את
התיק ואני קורא מה יהיה כשהוא ישוחרר, אני מקבל חלחלה. ברור לי
דליה דורנר : ברור, הוא יכול מחר להרוג, וכבר היו דברים מעולם.
אהרון מלמד : ברור לי שמחר יכולה להיות בעיתון ידיעה שהוא רצח את אשתו. ברור לי.

והוא ישתחרר עם חיוך על השפתיים. ואנחנו קוראים גם את התגובות של הנשים. והן אומרות את זה במפורש. הן אומרות ומתחננות ואין מי שיעזור להן, כי טיפול הוא או לא קיבל או לא רצה אפילו לקבל, במקרים רבים, והוא יחזור חזרה, אין כל ספק שהוא יחזור חזרה. הוא אלים ביותר. זה לגבי הנושא הזה. עכשיו לגבי נושאים של הטיפול בבית הסוהר. אני מבין שזה הנושא שמעסיק את הוועדה,

דליה דורנר : בכלל השיקום בכלא ומחוץ לכלא.

אהרון מלמד : השיקום בבית הסוהר התחיל ממש ע"י עמיתי ד"ר צבי חרמון. בשבילכם זו היסטוריה, בשבילי זה הבדל בגיל. הוא ממש נכנס לעבודה במחשבה שלשקם את האסירים זה הדבר החשוב ביותר, במלוא הכוח.

דליה דורנר : -----

אהרון מלמד : -----

דליה דורנר : בשבילי זה לא היסטוריה.

אהרון מלמד : אנחנו באותה אניה.

דליה דורנר : אנחנו כן, בדיוק.

אהרון מלמד : -----

ורדה שחם : -----

דליה דורנר : -----

אהרון מלמד : ואני צריך להגיד לכם, ----- הכניסו אותו מפני שהוא ביטחוניסט מובהק, --- היה ביטחוניסט מובהק עם לב של עובד סוציאלי, והוא בהחלט שתף פעולה תוכניות שיקום. ולא הצליחו להשיג, אמנם השיגו שבאמת הביטחון היה טוב, ההבדל בין בתי סוהר בארץ ובתי סוהר בארה"ב למשל, העיקרי הוא ביחס. היחס אל האסיר. אני אומר את זה, אני הייתי כמעט בכל בתי הסוהר בארה"ב ביקרתי. והיחס אל האסיר פה גם ע"י השופטים וגם ע"י הסוהרים, וגם ע"י המטפלים, הוא יחס חיובי. הוא יחס חיובי, בעוד שבארה"ב למשל, מסתובב הסוהר עם המקל, הסוהר בדרך כלל לבן והאסיר בדרך כלל, כמעט בכל המקרים שחור, הוא מסתובב עם המקל מתחת לזרוע, והוא מסתכל

עליו כמו על תולעת, וזה היחס שלו אליו ואת זה ראיתי בהרבה בתי סוהר. באירופה זה יותר טוב.

עכשיו עוד דבר, בארץ השופטים מבקרים בבתי סוהר. יודעים מה קורה בבתי סוהר, מבקרים, שופטי נוער ומשפחה יש להם יום בחודש, ושופטים אחרים גם כן מבקרים בבתי סוהר. בארה"ב, בכל בית סוהר שביקרתי בארה"ב, ושאלתי כמה מבקרים אצלכם, שופטי משפחה, שופטי נוער, כמה ביקורים בשנה, היו עושים לי ככה: from Israel, אף אחד לא, ובכנסים בינלאומיים וחברי השופטים האמריקאים כשהשופטים הם מארה"ב ואני מארצנו הקטנה היחידי בכנסים האלה, שאני העליתי את הרעיון, לחייב כל שופט נוער במשפחה לפחות פעם או פעמיים בשנה, לבקר במוסדות לעבריינים צעירים, ובבתי סוהר, כל הקבוצה זינקה ואמרה: חס וחלילה. בשום פנים ואופן לא. אצלכם זה קרוב, אצלנו זה רחוק, היו כל מיני סיפורים. לא הצלחתי להעביר אף פעם החלטה כזאת בארגון הבינלאומי. וזהו היחס. אני רק אומר כדי להמחיש לכם, אני יושב בלשכה, ובחוץ יושבים שני נערים מרוקאים, מרוקאים אני מתכוון ממרוקו, והשוטר ששומר על הסדר הוא גם ממרוקו, ופתאום באים שני גרוזינים. נכנסים למזכירות: אנחנו רוצים להכנס, עכשיו תורנו, מספר לי פקיד העזר ואומר: השוטר להורים של הילדים המרוקאים האלה, אתם רואים? יש כבר יותר גרועים מאתנו. יש כבר יותר גרועים מאתנו! וזה ככה. יש איזו אחריות הדדית ואתה רואה את זה על כל צעד ושעל.

רק עוד דוגמא אחת, בכלא כרמל, פגש אותי אסיר זקן, זקן מבחינת מראהו, הם עוד יותר נראים זקנים ממה שהם בדרך כלל. וכשהוא ראה אותי הוא אמר לי: השופט מלמד, אני יכול להגיד לך משהו? כן, בטח, בוא. גש אתי ודבר. הוא אומר לי, אני רציתי להגיד לך – ופרץ בבכי כזה מזעזע, שאני נשארתי המום, אמרתי תביאו לו משהו לשתות, נבהלתי. הוא בכה נורא. אמרתי לו: עכשיו נרגעת? > מה רצית להגיד לי? כשהייתי ילד הייתי אצלך. והיה לך כל כך הרבה סבלנות אלי. ואמרת לי, שאני אפסיק את זה, ואני לא

שמעתי בקולך. ותראה לאן אני הגעתי היום, זה המאסר ה-14 שלי. למאסרים האלה אני קורא מאסר עולם עם חופשות. יש לנו אסירים שהם במאסר עולם עם חופשות. יוצאים וחוזרים ויוצאים וחוזרים ויוצאים וחוזרים והעבירות הולכות ומחמירות או לא מחמירות, העונשים לפעמים נהיים פרטניים מייאוש, והם חוזרים וחוזרים.

עכשיו, הטיפול ב-1984 הוקמה הרשות לשיקום האסיר וזה היה דבר גדול. עד אז היתה עבודה יפה מאד בתוך בתי הסוהר, היו בתי מלאכה, היו כל מיני עבודות מלאכה, ופה פתאום נכנס עוד גורם חשוב שנכנס לתמונה הזאת. ולא נרחיב את הדיבור, כי גם הטיפול של השב"ס וגם הטיפול של רש"א התפתחו בצורה יוצאת מן הכלל. היתה התקדמות גדולה מאד מהבחינה הזאת מאז ועד היום. בעשור האחרון גם הוכנס יותר הטיפול הסמכותי באסירים.

דליה דורנר: אז בודקים יש פחות רצידיביזם? אני אומרת, מה עשה הטיפול המצוין הזה? מה עשה הטיפול, כלומר, האם –

אהרון מלמד: אני מיד אגיע לזה.

חיים אילוז: אין ספק שהרצידיביזם ירד במספרים גדולים, אפשר לראות את זה מהשב"ס. חד וחלק. זה היה 70 ו-80% בשנות השמונים. חד וחלק. אתם יכולים להגיד מה שחושבים, אבל זה עובדתית לא היה. לא היה כלום, לא היה טיפול בתוך הכלא.

ורדה שחם: אבל חיים, אנחנו צריכים לפחות לנסות לקבוע ביחד הגדרה של מה זה רצידיביזם, כי אני לא בטוחה שאנחנו מסתובבים על אותו בסיס נתונים.

אהרון מלמד: המספר הוא אותו מספר, גם אצלכם וגם אצלם.

ודים גורדון: אבל ורדה מכוונת להגדרה, מה זה רצידיביזם.

אהרון מלמד: ההגדרה של הרצידיביזם הכללית היום זה 61%, זה אלה שחוזרים.

ודים גורדון: תוך כמה זמן?

ענת גור: תוך חמש שנים.

דליה דורנר: לכם יש בוודאי סטטיסטיקה, ויש לכם הגדרות. לא?

ורדה שחם: אנחנו מסתכלים בהגדרות שלנו גם על המודיעין. ז"א מבחינתנו גם מאגר

המודיעין משפיע על העבריינות.

דליה דורנר : מי שיש לו עבר של עבריינות, נכנס פנימה, גם אם לא תפסו אותו כדי להביא אותו למשפט. אבל הוא לא השתקם, לא נעשה אזרח.

אהרון מלמד : ביום עיון שהיה בארה"ב, יצא אחד וסיפר לי על כל הדברים שנעשים. אני

הרציתי על המצב במדינה, ולבסוף הוא מסכם ואומר כך : you love not to

believe them we take them, הוא איש שאחראי על מוסד שיקומי גדול

בבתי הסוהר. אני מדבר על נוער. עכשיו, אמרתי שהטיפול הסמכותי התחיל

אחרי ששונה פה, לתמונה נכנסו וועדת השחרורים עם קריטריונים חדשים

לגמרי, וההתייחסות השתנתה כפי שאני אראה לכם. לפני זה היה ניכוי שליש

דבר אוטומטי. ז"א כשהשופט שלח, הוא ידע שליש יורד אם הוא יתנהג טוב,

וכך עשינו חשבון. כשופט נוער, למשל היה לי מקרה של נער שאיים על אביו

שירצח אותו, והיה איום לרצח. שלחתי אותו ל-18 חודשי מאסר. הנימוק

היה שבכלא הזה יש תוכנית מצוינת לגבי נוער, בכלא תל מונד קראו לו אז,

יש תוכנית מצוינת לגבי נוער, ואם אני אתן לו 18 חודש, אז הוא נכנס לקורס

של 12 חודש. אז היה קורס של 12 חודש. אם אני אתן פחות, הוא לא נכנס

לשום טיפול. על זה הוגש ערעור לבית המשפט המחוזי, לפני שלושה שופטים

ושלושת השופטים החליטו זה אמנם נראה לנו מאד חמור הענש, אבל קיבלו

את הנימוק. ואז הוגש ערעור לעליון, ובעליון, למרות שישב בו השופט חיים

כהן שהיה מאד ער לשיקום, הם אמרו : אבל בכל זאת זה יותר מדי. וקצרו

את זה לשנה והוא מיד הוצא מהקורס. אז אני רוצה להדגיש את הדברים

שאמרתי קודם.

עכשיו, השופט שרון ז"ל, אני מוכרח להזכיר אותו, השתחרר מבית המשפט

לפני. וכשהוא השתחרר מבית המשפט, הוא עבר לוועדות השחרורים, והוא

הכניס רוח של טיפול סמכותי, כמו שהיה רגיל בנוער, נוער זו עבודה קטנה,

בכל בתי הסוהר, וזה התבטא בכמה גורמים, ואני שוחררתי מיד קרוב

אחריו, וביחד הכנסנו רוח חדשה מבחינה זאת. היום הדברים הפכו אפילו

למובנים מאליהם. למשל, חיזוק המגמה ששחרור יהיה מותנה בליווי ופיקוח

של רש"א, הדגשנו מאוד את הצורך גם מבחינת הטיפול הסמכותי, להם יש את הידע, לעובד פרטי אין את הידע. לגבי טיפול סמכותי אני מדבר. התייצבות לפני הוועדה. הוועדות הן בעומס גדול, אז בהתחלה כשנכנסנו, גם הפרקליטים וגם המזכירות של הוועדות, תמיד אמרו: אי אפשר שכולם יתייצבו. התייצבות קבועה בפני הוועדה. ואז אנחנו הכנסנו את זה כחובה בכל מקרה ומקרה כמעט. אנחנו רואים חשיבות רבה מאוד,

ורדה שחם: מעקב אחרי השיקום?

אהרון מלמד: מעקב, הם קוראים לזה בשב"ס, אני מכיר את כל המשמעויות. יש לזה חשיבות לאין ערוך, שהוא יודע שכל שלושה או חמישה חודשים או ששה אם זה רש"א הוא יופיע עם מסמכים ויראה, ואתה שואל מאיפה אני יודע? אנחנו קוראים גם את המשטרה, גם את רש"א וגם את המטפלים בלשכה הסוציאלית, כל החומר מתקבל, ואנחנו רואים את התמונה. אז היה לי יום אחד שישבנו בכלא כרמל, והיה יום "מחורבן" כמו שאומרים. לא שחררנו אף אחד, כי כל אחד היה בלי תקווה. כמו שאמרתי, אסירי עולם עם חופשות. ופתאום מופיעים בפנינו עשר התייצבויות של כאלה ששחררנו אותם לפני שנה או שנתיים או שלוש, והם צריכים להתייצב הלאה כל הזמן.

חיים ויסמונסקי: לפני מה, לפני תקופת הרשיון?

אהרון מלמד: כן. וכל העשרה, היה סיפור הצלחה יוצא מן הכלל. כשאני יצאתי ללכת לאוטו, כשגמרתי את העבודה, אני מתקרב לאוטו, אני רואה עשרה אסירים מדברים ביניהם, זה לא רגיל, כי אין להם שום קשר. זה לא אסירים ששחררו יחד. ז"א כל אחד הוא, כולם מדברים ועומדים בקבוצה, והם מסתכלים אלי ככה, אז ניגשתי אליהם, אל כל העשרה, ואמרתי להם: אתם יודעים למה ניגשתי אליכם? רציתי להגיד לכם תודה רבה. אני הייתי הולך הביתה היום עם מצב רוח מאוד גרוע ממה שהיה לנו קודם. ואתם החזרתם לנו את האמון שאפשר. ואני אומר לכם תודה רבה ועלינו על האוטו והם נשארו המומים. זה גם היה שיעור טוב בשבילם וגם היה שיעור טוב בשבילנו. אבל זה אומר משהו. ואני לא עושה מזה סטטיסטיקה. אבל זה אומר משהו.

עכשיו, נוסף על כך, הכנסנו שלגבי קטינים גם מזמינים את ההורים במקרים רבים. את ההורים להופיע בפני הוועדה, זה היה חידוש גדול. במקרה של הפרת תנאים חיזקנו את המגמה בכל זאת לא להחזיק, כשהוא מפר את התנאים, לנסות לתת נסיון נוסף. ואפילו היו לי מקרים של שלושה נסיונות, ז"א ששלוש פעמים האריכו לו את התקופה למלוא התקופה ואח"כ הוא גמר יפה. היו כאלה, או שהוא אח"כ חזר לבית סוהר, גם זו אפשרות. אלה שתי האפשרויות, אבל לנסות לתת לו את ההזדמנות תוך כדי שאמרתי לו: תדע לך, זאת ההזדמנות האחרונה בחייך. הסברתי לו מה זה מאסר עולם עם חופשות ואמרתי לו: אם אתה רוצה להמשיך, לזה אתה הולך. אם אתה לא תצליח, ואם תצליח, אנחנו נשמח אם תצליח. ושיהיה בהצלחה. זה לגבי הנושא הזה.

אסירים קטינים מובאים רק בפני שופטי נוער. זה היום שניים, שיינפלד ואני. וזה בתקנה. בתקנה במפורש כתוב שלא יופיע, ז"א אם זה מופיע לפני שופט אחר, מעבירים את זה אלינו.

דליה דורנר: אבל אתה יושב בכלל האסירים.

אהרון מלמד: אני יושב בששה בתי סוהר,

דליה דורנר: ללא קשר עם זה.

אהרון מלמד: אמרתי, הנוער היום זה חלק מזערי מאד, כמעט כלום. והעברת תוכניות של רש"א חשוב מאד, שתוכניות יועברו ע"י הגורמים השונים. למשל, אם יש וועדת אלימות במשפחה או וועדת גילוי עריות, שיקראו הם את התוכנית של רש"א או של מישור אחר, ושגם רש"א ידע מה העמדה שלהם, חשוב, יש כמה וועדות, חשוב מאד שהם ידעו, וגם לגבי הלשכה הסוציאלית, או המחלקה הסוציאלית, שהיא תדע גם כן פרטים מה הולך כאן.

דליה דורנר: תגיד לי בבקשה, דיברו כאן על תופעה של מטפלים פרטיים, אתה תדבר על זה.

אהרון מלמד: אני עכשיו מגיע לזה. קצת לגבי סטטיסטיקה. אני למדתי סטטיסטיקה באוניברסיטה, מאד לא אהבתי. בתי הכלא בישראל בזמן מסוים כ-8700

אסירים, 65% מהם יהודים, שליש מחבר העמים, ומתוכם משתחררים היום ע"י הוועדות 18.4% בערך. 18% בערך, לא יותר. לפני זה היה 100% כמעט או 90% היו משתחררים על שליש.

חיים ויסמונסקי: לפני מה, לפני החוק

אהרון מלמד: לא, עד שחוק שיפור התנאי נכנס,

חיים ויסמונסקי: החוק הפחית את כמות השחרורים, זה מה שאתה אומר

אהרון מלמד: צמצם מאד.

חיים ויסמונסקי: אבל בעבר זה רק למאסר ראשוני על התנהגות טובה. זה היה הכלל בגדול, לא?

אהרון מלמד: כמעט בכל מקרה אם היתה התנהגות טובה, ידענו שזה שליש, כמו שאני אמרתי על ה-18 חודש, שאני ידעתי מראש שזה ל-12 חודשים. יכולתי לדעת. היום אף אחד לא יכול לדעת. היום שני הדברים העיקריים זה המסוכנות וההתנהגות, אם הוא ראוי והמסוכנות ועוד,

אורן גזל: זה 18% מאלה שעולים לוועדות

אהרון מלמד: שעולים לוועדות.

אורן גזל: כולם עולים לוועדות.

ורדה שחם: כולם עולים לוועדות?

אורן גזל: לא, יש מאסרים קצרים.

אהרון מלמד: כולם עולים לוועדות, חלק מבקש לפעמים לבטל את זה כשהוא בא, הוא מרגיש מיותר ומבקש לא להופיע, אבל זה חלק מזערי.

ודים גורדון: לפי איזה קריטריונים משחררים את האנשים האלה?

אהרון מלמד: בעיקר על פי חוק,

דליה דורנר: הקריטריונים הם לפי החוק

אהרון מלמד: החוק מפרט באופן מפורט מאד. אבל אם אני אתמצת את זה, זה א. בעיקר אם הוא ראוי לסיווג על פי ההתנהגות שלו, כלומר, היא טובה. ב. אם אין מסוכנות שיחזור לסורו. אם לדעת הוועדה סביר להניח שהוא ישוקם לפי התוכנית.

- ודים גורדון : במסגרת שיקומית כלשהי אחרי השחרור שלו היא חובה או לא חובה?
- אהרון מלמד : אין חובה.
- ודים גורדון : ומה המדיניות של הוועדה?
- אהרון מלמד : אני מתנגד למדיניות, אין רצפט. על כל דבר שתאמר לי, אני אומר לך שיש יוצאים מן הכלל. אבל בדרך כלל, לוועדה ברור וידוע, למשל, שמי שקיבל טיפול אינטנסיבי בכלא, הסיכויים שלו להצליח בתוכנית רש"א הם הרבה יותר גדולים. זה נסיון מההתייצבויות וזה גם מחקרים. על מחקרים אני לא אחראי עליהם. אנחנו צריכים לזכור שארבעה אסירים לשנה, עולה למדינה בערך דירה לזוג צעיר.
- אורן גזל : תלוי איפה.
- אהרון מלמד : אני מדבר לא על המחירים של המיליונים.
- דליה דורנר : לא ברמת אביב ג'.
- ודים גורדון : 400 אלף שקל זה רק חדר.
- אהרון מלמד : אני מדבר על המחירים שהיו כשעשו את זה. היום נאמר, אולי זה 8 אסירים, אולי היום זה שמונה אסירים. יכול להיות. כשעשיתי את החשבון פעם, אני דרך אגב גרוע בחשבון, לא רק בסטטיסטיקה. אבל כשעשיתי את החשבון זה היה בערך 4 אסירים ואנחנו צריכים לזכור את זה. בעשור האחרון ירד הרצידיביזם בבתי הסוהר מ-70.7% ל-58.6% ואח"כ עלה ל-61%, לא הרבה יותר. עכשיו,
- דוד וייסברוד : לגבי אלה שחוזרים לכלא אתה מדבר? לפי יחידות המחקר זה 43%. זה בערך חמש שנים
- חיים אילוז : זה חמש שנים, הוא מדבר על בכלל כל תקופת המחקר.
- אהרון מלמד : לא אלה שבטיפול, בכלל,
- חיים אילוז : הוא מדבר בכלל על כל תקופת אורך החיים. אם אתה לוקח היום את כל אלה שיושבים בבתי הכלא,
- אהרון מלמד : מהשחרור תוך חמש שנים יש 43% שחוזרים, שזה נמוך. לעומת זאת, אסירים שיצאו

- ודים גורדון : הוא מדבר על תקופה יותר ממושכת, אז זה בטח יותר אחוזים.
- דוד וייסברוד : כמעט אי אפשר לדעת מה קורה, חמש שנים יש הרבה אנשים שאין להם חמש שנים וכו'. חמש שנים 43% זה המספר שאני יודע.
- חיים אילוז : לא, אבל זה מאד פשוט. אם אתה לוקח היום את המספרים של שב"ס שהם לא כאן, ואתה אומר יושבים היום בבית הכלא 8500 אסירים, 60% מהם זה מאסר שני ומעלה.
- דליה דורנר : זה מספר ברור.
- חיים אילוז : ברור.
- אהרון מלמד : לעומת המספרים האלה, אם אנחנו ניקח אנשים שהיו בטיפול בכלא, טיפול שב"ס ולאחר מכן בטיפול, הועברו מדלת לדלת להוסטל, וקיבלו טיפול בהוסטל, אז 40% מהם נפלטו מההוסטל. זה לא מצליח. אלה שנשארו בהוסטל לכל התקופה במלואה, ואח"כ קיבלו את הטיפול של רש"א שבדרך כלל מאריכים אותו לשנתיים לפחות אם לא יותר, אחוז החוזרים מהם הוא 5%. אין תקדים למחקרים בעולם ל-5%. זה בטון, דיויד.
- דוד וייסברוד : במה שאתה עושה אני תומך מאד, באמת, אבל מצד שני, זה נשמע פשוט un believable, זה בסה"כ לא רציני. זה לא רציני בכלל. זה בסדר, תגיד מה שאתה רוצה, אנחנו מצליחים, אנחנו מצליחים, צריך להראות את זה בצורה שאפשר לבדוק את זה ולדעת את זה.
- אהרון מלמד : 800 אסירים ששוחררו בפיקוח רש"א בלי הוסטל, היתה חזרה רצידיביזית גם כן נמוכה של כ-15%. אני לא מדבר על אורך שנים, אני לא יודע בדיוק. מחקר בטכניון גילה שחסכון בהוצאות שיקום אסירים לתקופה כזאת עומד על 400 מליון שקל לשנה, על כל הורדה שיוורד הרצידיביזם, יורד בצורה משמעותית, יש 400 מליון שקל לשנה חסכון למדינה. זה של הטכניון.
- חיים אילוז : זה על חסכון של העלות הישירה, אני יכול להגיד לך את הכל. עלות עקיפה.
- ורדה שחם : יש עבודה של המשרד לביטחון פנים, אני אומרת, אני לא רוצה מחקר, אני חושבת שנכון אולי שהם יבואו להרצות איך הם מודדים את נזקי הפשיעה. נזקי הפשיעה לא נמדדים רק בכמה עולה להחזיק אסירים בכוח. אני יודעת

שהדברים ברורים, אני רק אומרת שיש משהו שיודע להגיד יותר טוב ממני את העלות. אני חושבת שמה שספרה הגברת הזאת, שמה שאתה עוצר בטיפול בגבר אחד מכה, איך אתה עוצר את השרשרת העתידית, זה משהו באמת, בעיני זה משהו שהחברה חייבת לקחת אותו. אבל אני חושבת שהם באים כל חודשיים לארץ, שווה להביא אותם, שיציגו את המחקר שלהם, כי זה משהו שהם עשו בארה"ב אני חושבת וברחבי העולם. אתה מכיר את החומר הזה? אתה מכיר, אני יודעת. במשרד לביטחון פנים. הם נתנו הרצאה על איך מודדים את מחיר הפשיעה.

דוד וייסברוד : זה לא התנועה שעובדת בדרך כלל על cost effective

ורדה שחם : לא, אבל הם הביאו מרצה, משהו שיודע.

אהרון מלמד : לגבי אלה שעברו טיפול גמילה בכלא בלבד, גמילה מסמים באופן יסודי, אני רוצה להגיד שאחד החידושים הגדולים היה שני בתי הכלא בעמק צלמון, חרמון זה על שם צבי חרמון שאמרתי לכם עליו, זכויותיו נשארו שם למעלה, זה גם כן אני רק שמעתי. ולגבי שני בתי הכלא, הם פעם ראשונה ששני בתי הכלא שגם בהשוואה מבחינה חיצונית לבתי הכלא בארה"ב ובאירופה, הם על רמה גבוהה ביותר ומבחינה טיפולית יש בהם מטפלים א"א. בחרמון יש טיפול פסיכיאטרי, יש אוכלוסיה שעשתה נפלאות. אנשים התקדמו ושמענו דברים נהדרים לא ממנה, אלא מהם. את יודעת על מי אני מדבר, אם את מכירה.

ורדה שחם : אני לא משב"ס, אני מהמשטרה. הם החליפו מדים, יש לנו אותו שר.

אהרון מלמד : עכשיו, בהשוואה לארצות אחרות, בארה"ב רמת הרצידיביזם כיום היא 70%. באירופה ברוב ארצות אירופה, היתה החלטה להגדיל את התמיכה בגורמים המטפלים כמו רש"א וכו', ולהפעיל מערכת טיפולית הרבה יותר חזקה. הם עשו את זה והקדישו סכומי עתק לשיקום אסירים והתוצאות היו שהרצידיביזם שם ירד ל-50%. הירידה ממש משמעותית. זה היה כמעט כמו באמריקה וזה ירד ל-50%

דליה דורנר : זה היה כמו בארה"ב.

אהרון מלמד : כמעט. היה פחות. לא היה 70% היה 65 אולי. אבל זה ירד, לפי מה שאני זוכר, זה ירד לכ-50%, כלומר, יש לזה משמעות גדולה מאד. עכשיו, ואני עוד מעט מסיים, הבעיה של רש"א, הבעיה של רש"א היא שהחוק מדבר על כך שמותר להגיש לוועדה תוכניות שיקום של רש"א. רש"א נמצאת בחוק, ועכשיו יש גם חוק על רש"א שהוא הרבה יותר מסודר, אני חושב, אם ראיתי אותו, יש עוד מה לתקן בו, אבל לא חשוב, רש"א נזכרת בחוק שחרור האסירים. בית המשפט העליון לא פעם ציין בהחלטות שלו, שהטיפול, שחרור עם העמדה בהשגחה של רש"א שוקל הרבה מאד ויש לרש"א עדיפות על פני כל גוף אחר. דבר שלישי זה שוב הנסיון, והנסיון מחזק מאד את התמונה הזאת.

לאחרונה ולא כל כך לאחרונה, החלק של רש"א מתמעט בפרופורציה מאלה שאנחנו משחררים, ואני אומר אנחנו, גם אני משחרר, אני מעמיד בהשגחה של כל מיני גופים שצצים כמו פטריות, וכל פעם אני נתקל בגוף חדש שאני לא מכיר אותו. אני לא יודע מי הוא. ואין לי מי שיוכל להגיד לי מי הוא, אלא פרט לכך שכמו שהוא נותן לי את קורות החיים שלו, את הציונים הגבוהים שלו שהוא קיבל באוניברסיטה, בפסיכולוגיה וכו', הוא רק לא יודע שהמחקרים מראים שדווקא אלה שהיו בינוניים, הם הרופאים הטובים, המטפלים הטובים וגם הפסיכולוגים הטובים.

דליה דורנר : תאר לך, אלה שהיו גרועים, וודאי הכי טובים, אני אומרת לפי אותו קו, הגרועים הם בוודאי הטובים ביותר.

אהרון מלמד : אדם שמגיע לציונים שהם בשמים, או שהוא גאון ואם הוא גאון אז הוא לא מטפל כל כך טוב, יש בעיות עם גאונים, או שהוא גאון או שהוא אנטי סוציאלי, מפני שהוא לא שיחק ולא עשה כלום ולא היה עם אף אחד, הוא כל הזמן ישב ולמד ודגר ולמד ולא היה חלק מהחברה, אז הוא לא מכיר את החברה. אולי זאת הסיבה. עכשיו, מה שקורה הוא, שאנחנו נאלצים, יש מקרים שאתה אומר, בכל זאת מגיע, האדם הזה התנהג טוב, הוא קיבל טיפול בכלא ורש"א לא יכול לקבל אותו לטיפול, מפני שאין לרש"א את

האמצעים לטיפול. אין לו את האמצעים לטיפול, הוא לא יכול לקבל, לא רק זה, רש"א גם לא יכול לתת חוות דעת על הגורמים האלה, פעם חשבנו אולי רש"א, אם בא איזה גורם חדש, לפחות רש"א יבדוק אותו, או שרש"א יבדוק את התוכנית שלו ויגיד, היא יותר מוסמכת מאתנו להגיד לנו מה דעתו על זה. אין, כל הדברים האלה אינם, והתוצאה היא שאנחנו משחררים אותם בלב כבד.

חיים אילוז: אני מבקש מהאוצר שיעביר את המסר.
ודים גורדון: על סמך מה אתה מסתמך על הגופים האלה? על סמך מה אתה אומר, אם זה גוף חיצוני ולא רש"א, אני בכלל לא משחרר.

דליה דורנר: הוא כן משחרר. זו הבעיה.
אהרון מלמד: אני אמרתי שאני משחרר. אני משחרר, אבל אני משחרר לא בלב שלם שאני בטוח, שיש לי הרגשה טובה.

ודים גורדון: למה אתה משחרר?
ורדה שחם: הוא חושב על הכסף שאתה לא רוצה לשלם,

אהרון מלמד: זה ההבדל, יש לפעמים שאומרים אין צדק בבתי המשפט וזה נכון. ואין ספק שאני אייצר צדק אם יוסיפו שלושה מחשבים במקום שלושה שופטים, שהצדק יהיה מצוין, אבל יחס ואנושיות והבנה לפנים משורת הצדק לא יהיה. אז זה מה שאני אומר לך, כשאתה כשופט רואה שהוא עשה מאמצים גדולים מאד, הוא גם שיתף פעולה עם המטפלים, ופתאום הוא מביא לך איזה משהו ואתה אומר: טוב פה זה בכל זאת אדם שהוא עובד סוציאלי, פסיכולוג, אולי, אז אתה טועה, השופט שוקל את הצדדים לכאן ולכאן והאיזון לא פשוט.

שוקי למברגר: זה לא קיים רק בעניין של שיקום, זה קיים גם במעצרים. ישנם גופים שבאים לבתי משפט ואומרים אנחנו גוף שמטפל, מטפל בחלופת מעצר,

(מדברים יחד)

שוקי למברגר: איך הפרקליטות יודעת, מעבירים מיילים והאם מישהו שמע על הארגון הזה והזה כל מיני דברים וכך אנחנו יודעים,

דליה דורנר : זה חידוש. עד 2004 לא היה דבר כזה. לא יודעת, אולי זה התחיל אחרי.
 רחל שרביט : יש תזכיר מעצר, שרות המבחן למבוגרים ממליץ והוא בודק את הגוף בצו
 בית המשפט, הוא עושה עליו בקרה ואז הוא ממליץ לבית המשפט. כאן אין
 לו מי שימליץ לו. בית המשפט מבקש תזכיר.
 שוקי למברגר : אנחנו בונים לעצמנו גופים שאנחנו יודעים מתוך הנסיון שלנו, גופים אמינים
 וגופים לא אמינים.

אהרון מלמד : ואח"כ הוא אומר לנו, הסנגור, שגם כשהוא היה במעצר הוא היה בגוף כזה,
 באבטחה של הגוף הזה, אז עובדה שהוא לא הפר את התנאים, אז הוא לא
 יפר גם את התנאים אח"כ. אתה צריך לשקול את הדברים, זו האחריות
 הציבורית

דליה דורנר : אפרת רוצה לדבר הרבה זמן. אז כשאתה תסיים, אף אחד אחר לא מדבר חוץ
 מאפרת. סגרנו. אגב, אפרופו שיקום, כהערת ביניים, לפני שנים הלכתי בהר
 הצופים, קיצרתי את הדרך מביקור בבי"ח אתר בנייה, ועומד שם אדם אחד,
 זה היה ככה בין ערביים, לא היה אף אחד חוץ מאותו אדם. אותו אדם ניגש
 אלי ואומר לי: את השופטת דורנר? כן. שלחת אותי ל-18 שנות מאסר,
 אמרתי, זהו. גמרנו את הסיפור. ואז הוא אמר: אני מודה לך ששלחת אותי
 למאסר, אני השתקמתי, אני הקבלן שבונה פה את הבניין. אז יש תקווה.

ורדה שחם : -----

דליה דורנר : -----

ורדה שחם : -----

דליה דורנר : -----

ורדה שחם : -----

דליה דורנר : ----- על כל פנים לי הוא לא עשה כלום, אחרת לא הייתי יושבת פה. הוא עלה
 בדרגה, אבל אני לא בטוחה, אני לא זוכרת את השם. פשוט זה הסיפור.

אהרון מלמד : עוד גורם אחד לגבי הנושא הזה של התוכניות הפרטיות, וגם הוא גורם
 שכואב גם כן, שמי שאין לו אמצעים, לא יכול להשיג תוכנית פרטית. ומי
 שיש לו אמצעים, אז בכל מקרה תבוא תוכנית, אפילו שלפעמים אנחנו

קוראים את התוכנית ואנחנו תמהים בין התוכנית הזאת ובין השיקום שלו. אבל יש לו ויש תשלום, ועוד אגיד לכם, עוד אמחיש את זה עוד יותר גרוע, שמאד כואב לי כשמביאים אלי מישוהו לביטול, להפקעה, והוא אומר: נכון, אני מודה שאני לא באתי, אני יצאתי וחודש הייתי בפיקוח של המטפלת הפרטית ואני הפסקתי את זה. אבל אני לא הפסקתי את זה מפני שאני לא רציתי לקבל את זה. אלא לא יכולתי לשלם לה כסף תמורת זה, ולכן עזבתי.

דליה דורנר: הוא משלם כל הזמן?

אהרון מלמד: כל חודש. ואנחנו חייבים, במקרה כזה, אמרתי לכם, ההתלבטות לעומת מחשב ושופט, עכשיו פה מה אני אעשה? אני אגיד, טוב, הוא לא אשם, הוא לא אשם, אבל הוא שוחרר עם תוכנית שיקומית, בלי התוכנית השיקומית ברור לנו שהוא יחזור לסורו, והוא יפגע בציבור. אז אני רק יכול, יש לי רק אפשרות אחת, החוק משאיר לי לשלוח אותו חזרה לבית הסוהר. וזה כואב. זה כואב. בדברים האלה צריכים להמנע ע"י שסוף סוף ייכנס גם לנציגי האוצר, אני בזמנו פעם נפגשתי עם נציגי האוצר בקשר לנושא הזה, כשהייתי פעם בפגישה כשדיברו אתם, וראיתי שהדברים האלה לא מדברים אליהם. ז"א הם צריכים היום להכריז על זה ועל זה ועל הכסף הזה והזה, ואפשר להבין אותם. אני יכול להבין אותם. אבל כשאתה מביא את כל הנימוקים היפים האלה וכו', הם אומרים: בסדר, אבל אין לנו לזה ואין לנו לזה ואין לנו לזה. הסיכום הוא שלא משלמים ולא נותנים, והוועדה הנכבדה הזאת, אני מאד הייתי שמח אם הוועדה הזאת היתה עוזרת לנו בזה, עוזרת לנו, אני אומרת, לעם ישראל, לאסירים, לנו אני כולל את כולנו יחד, שואלים את הנכדים שלי: איפה סבא שלך? הוא אומר בבית סוהר. אז אני אומר, לעזור לנו בזה שתהיינה המלצות ברורות שצריך לא להוסיף אלא להכפיל או לשלש את התקציבים ואז לאורך הזמן, אולי כשלא יהיו כבר שרי אוצר וראש ממשלה, אולי ייקח קצת זמן, אבל אז פתאום יתברר שהאוצר חסך מליונים מליונים של שקלים בכסף המעט הזה, יחסית לדברים שהוא תרם למטרה הזאת.

לגבי ההוסטלים הערה אחת ובזה אני מסיים. לא רק לגבי ההוסטלים. יש חשיבות רבה, אדם שהיה תחת סורג וברית חמש שנים, שש, שבע שנים, ופתאום הוא מגיע חזרה לקהילה, שיהיה מה שיהיה, הדיאגנוזה עליו, יש חשש שהוא יעבור עבירה. יש חשש, המפגש הזה הפתאומי ובלתי מדורג, אנחנו חייבים לשאוף לזה, שרוב המשתחררים ישוחררו בהדרגה. מי שזקוק להדרגה ממשית כמו הוסטל – יקבל הוסטל, שיהיו הרבה יותר הוסטלים ותוכניות כאלה. מי שלא זקוק לזה, אז לפחות יהיה בפיקוח אינטנסיבי של רש"א אחרי השחרור לתקופה מסוימת, על מנת שיוכל לבוא ולהגיד: היום קרה לי ככה, היום קרה לי ככה, אני חושב לפעמים איך מסתכלים עליו כשהוא חוזר ממאסר. אני יודע איך מסתכלים, איך הציבור מסתכל. כשאני כותב לו את ההחלטה שהוא עבר את כל ההתייבבויות והכל בסדר, אז אנחנו כותבים לו שהוא מילא אחר כל הוראות הוועדה, אחר כל תנאי השחרור שלו בצורה ראויה לשבח, ואנחנו מאד שמחים, מאחלים לו מכל הלב הצלחה בהמשך דרכו בחיים ואני אומר לו: תשמור על ההחלטה הזאת. אם מישהו יבוא אליו ויגיד לו: אתה לא יכול לעבוד אצלי או לא, תענה לו, אם הוועדה והשופט כותבים עלי דברים כל כך יפים.

דליה דורנר: תודה. אפרת?

אפרת שוהם: אני רוצה להתייחס גם למה ששמענו מהשופט מלמד וגם קודם לנושא של אלימות בין בני זוג. אני רוצה להגיד את זה בעדינות, אני חושבת שהאמונה בשיקום היא דבר חשוב מאד, ואני חושבת שאי אפשר לשקם בלי אמונה בשיקום. ואני חושבת שלשמוע שופטים שמאמינים באדם בכבודו, בחרותו וביכולת לשקם אותו, ואני לא אומרת את זה בצניות, זה דבר שבעיני הוא מאד מאד חשוב. אבל אני חושבת שאנחנו עושים לעצמנו עוול. משום שאנחנו מדברים על שיקום מתוך אמונה. אנחנו לא מדברים על התוצאות מתוך ידיעה. ואני לא שייכת לרשות שיקום האסיר, אני יושבת בראש וועדת המחקר של הרשות לשיקום האסיר, ואני יכולה לומר ברמה יחסית גבוהה של בטחון, שרבותי, אנחנו לא יודעים אם מה שאנחנו עושים עובד או לא. אז

אין לי את הנסיון של השופט מלמד, ואני בטוחה שהוא ראה הרבה מקרים שהצליחו וגם הרבה מאד מקרים שלא הצליחו. אבל אנחנו כמעט כמנטרה, כשאנחנו רואים קטינים, אז אנחנו רואים קטינים בגלל גילם ובגלל מאפיינים של גיל ההתבגרות ובגלל שצריך לתת להם עוד הזדמנות, אז ברור שצריך להעדיף שיקום, אני לא מכירה מחקר אחד סיסטמאטי, מוקפד שלקח תוכניות, למשל, שיקום שונות לגבי קטינים, עקב אחריהם במשך חמש שנים, עם קבוצות ביקורת מתאימות, ואמר: זה מצליח וזה לא מצליח. כנ"ל לגבי עשרות התוכניות שפועלות היום בשרות בתי הסוהר. ואני מכירה אולי יותר טוב מכל מי שיושב כאן סביב השולחן את המחקרים שנעשים ברש"א. שנעשו ברש"א ושנעשים ברש"א.

בלי תקציבים אמיתיים של מחקר, אנחנו נמשיך לדבר מהרהורי ליבנו, ומהרהורי ליבנו זה בסדר, זה טוב, שוב אני חוזרת, צריך אמונה, ואנחנו חייבים לשנות את הצורה שאנחנו מתייחסים לנושא של שיקום. אנחנו חייבים להיות יותר רציניים ואמיתיים עם עצמנו, ולא לוותר על סיפור של הצלחה, כי כל אדם הוא עולם ומלואו. אבל להשקיע תקציבים אמיתיים כמו ששב"ס מתחילים היום. אנחנו מדברים על מליון שקל שזה שום דבר. כשאנחנו רוצים לבדוק לאורך חמש שנים עשרות תוכניות, צריך להתחיל להשקיע תקציבים ברש"א כדי שבאמת אפשר יהיה לומר בסוף כל תוכנית, בסוף כל תקופה זה עובד וזה לא עובד. רבותי, לרש"א אין כסף למחשב את התיקים. תכנסו לארכיון של רש"א, התיקים הם תיקים ידניים. אין שום אפשרות לעשות מחקרים אמיתיים, משום שאנחנו נוברים ונוברים בתיקים, זה עדיין לא ממוחשב. רוצים ללכת אחורה, רוצים לדגום קבוצת ביקורת, רוצים להשוות תוכניות שונות וזה הביצה ותרנגולת, המספרים הם כל כך קטנים, אז כשאיילת מדברת על 10 אסירים, אסירי אלימות במשפחה שהשתחררו, והגיעו להוסטל מפתחות בראשון לציון והעשרה האלה מוינו כי יש להם את הסיכוי הטוב ביותר, משום שאין מקום ליותר, ולכן אחרים לא יגיעו, ומתוכם נושרים בין 40 ל-50% ומתוך החמישה, אחד או שניים לא יכו

חזרה את נשותיהם, זה חשוב מאד. אבל אי אפשר על בסיס זה להשקיע סכומים כאלה ואחרים בתוכניות שיקום. ז"א כשאנחנו מדברים על תקציבים לרש"א, זה לא רק תקציבים לעוד מפקחים ולעוד יועצים, אנחנו קודם כל צריכים לשנות את החשיבה איך אנחנו בודקים את מה שאנחנו עושים, כי זה לא יהיה בלי כסף. זו אמירה כללית. עוד אמירה אחת לגבי שוקי למברגר: רק שניה, זה אומר שאנחנו צריכים להשהות בלשון יותר ציורית את הפרק של השיקום של הוועדה, בעצם לכמה שנים לצורך קיום מחקרים, מפני שאין לנו נתונים על זה.

אפרת שוהם: זה לא מה שאני אומרת. זה נשאל גם בפעם הקודמת. אני אומרת שצריכה לצאת מהוועדה קריאה חד משמעית לאוצר, שאי אפשר להמשיך ולהפעיל תוכניות מבלי לבדוק האם הן יעילות כן או לא. זה מה שזה אומר, אני לא אומרת להפסיק את עבודת השיקום.

ודים גורדון: לא צריך להפסיק את זה פה, אפשר לסכם מצב כללי, רביד דקל: הוועדה הזאת כוועדה ציבורית, לא יכולה לצאת בפרק של מסקנות לגבי משמעותו של השיקום והתועלת שבו על בסיס הנתונים הקיים היום במחקר. אפרת שוהם: לא, כי אין.

דליה דורנר: מה היית רוצה כמסקנה.

רביד דקל: צריך לחדד את זה.

אפרת שוהם: זה לגבי החלק הזה. אני רק אומר עוד שני דברים.

דליה דורנר: האויב של הטוב הוא הטוב מאד.

אפרת שוהם: לא, אבל אני לא שואפת לטוב מאד. אני שואפת לבסיס. ז"א אני שואפת לבסיס שאני חושבת שדרך אגב יש מחקרים בעולם, אבל אני חושבת שצריך להתייחס למחקרים בעולם על בסיס,

דליה דורנר: אבל היא רוצה להתייחס לתוכנית שלה.

אפרת שוהם: בדיוק, על בסיס הייחודיות של מדינת ישראל. הדברים לא נעשים כפי שהם נעשים,

דליה דורנר: בתנאים שלנו.

ורדה שחם : אני לא חולקת על מה שאת אומרת, אני שואלת אם יש משהו שאפשר באמת כן בכל זאת דברים שמוכרים בעולם כתוכניות טובות. כמו שרות המבחן, אין לכם מחקרים?

אפרת שוהם : יש, ורדה, ודיים הפיץ לאורן ואורן יעביר לנו, אנחנו גם עושים את המכרז הזה של רשות שיקום האסיר על שלושים תוכניות וכתבנו שם ספרות ארוכה מה עובד ומה לא עובד. אז חלק מהתוכניות בכלל לא קיימות אצלנו, חלק מהתוכניות שקיימות אצלנו לא קיימות בעולם. אני חושבת שהתנאים הם לא אותם תנאים, התפישה התרבותית של משתחררים היא לא זהה וכו' וכו'. אבל זה לגבי העניין הראשון. אני רק אומרת שאנחנו מתבשמים באמת בעבודה של אנשים מאד טובים שמאד רוצים לעזור, אבל אנחנו לא נותנים לעצמנו כלים לבחון.

דליה דורנר : חסרה הביקורת על העבודה שלכם. זה ברור. אפרת שוהם : נכון. עכשיו, לגבי האלימות בין בני זוג, אני יודעת שאנחנו היום עוסקים בנושא של שיקום, אבל אני רק אומר את זה כאיזושהי הערה שתרחף ברקע, אם אנחנו מסתכלים על המספרים, מלכתחילה, אז בסופו של יום מי שמגיע לרש"א בסוף התהליך, זה אחוזים בודדים. כי אם בשנה מוגשות 12 אלף תלונות, שנתיים לפני זה 13 אלף תלונות, אנחנו צריכים לשים לב שיותר ממחציתן לא כתוב גם כתב אישום, והאנשים האלה, סביר להניח שחלקם אכן תקפו את נשותיהם, חלקם אולי זה תלונות שווא, אני לא יודעת. אבל התיקים נסגרים עדיין באופן מסיבי, בעילות של חוסר עניין לציבור,

רחל שרביט : לא,, אין סגירה מסיבית של עילות חוסר עניין לציבור. אפרת שוהם : כשאני אומרת מסיבית, אז אם בשנה 1500 תלונות ב-2010 נסגרו מחוסר עניין לציבור, נכון שבהיעדר ראיות נסגרו 2300 אבל המספרים הם מאד גדולים. ואנחנו מדברים פה על 10, ז"א,

דליה דורנר : יש נשים שחוזרות בהן

אפרת שוהם : לא יודעת אם הנשים חוזרות בהן,

דליה דורנר : בדרך כלל הנשים חוזרות בהן.

אפרת שוהם בסופו של יום אם 30%-36 מתורגמים לכתבי אישום, וגם מתוך כתבי האישום האלה, לא כולם ממשיכים את ההתדיינות המשפטית, מה שאני רוצה לומר, שאם המנדט של הוועדה הזאת זה לא רק שיקום אלא גם מדיניות הענישה, אז למשל, כדוגמא, בקבוצה מאד משמעותית, של עבירות אלימות בין בני זוג, אנחנו בעצם בסופו של דבר לא נותנים מענה לחלק מאד גדול מאותם בעלים שתוקפים את נשותיהם באמצאות ההליך הפלילי. זה מה שרציתי לומר.

אנחנו כל הזמן מדברים על מסוכנות. אבל אני הזכרתי את זה, אני חושבת בפגישה הראשונה או בשניה, אנחנו רואים התעלמות מוחלטת ויש אומרים שטוב שכך, שבית המשפט, מהכלי שפיתחה משטרת ישראל, מאותו כלי אקטואלי להערכת מסוכנות. ז"א יש לנו פה שתי מערכות, המשטרה אומרת האיש הזה מסוכן, זה מגיע להארכות מעצרים ואפילו לגזרי דין, אין שום התייחסות לאותו הכלי. אז אחת מהשניים, וזה גם דבר

רחל שרביט: מה היית מצפה שיעשו עם הכלי הזה?

אפרת שוהם: אני עדיין לא יודעת אם הכלי הזה הוא טוב. אני רק אומרת, שיש לנו פה שתי מערכות שעובדות.

ורדה שחם: לפי אחד המחקרים שאנחנו עשינו הוא טוב,

אפרת שוהם: יכול להיות. אבל בית המשפט מתעלם ממנו באופן מוחלט, וזה אני יכולה להגיד על בסיס מחקר שלי. דבר אחרון שרציתי לומר בעניין הזה של בתי משפט, אנחנו נדבר, אני מניחה על בית משפט קהילתי, ויכול להיות שכל הנושא הזה של אלימות בין בני זוג, יכול להיות שהוא לא מתאים לצורה שההליך הפלילי המקובל נוהג. יכול להיות שאחד הדברים שיצאו מכאן,

דליה דורנר: אנחנו רוצים לבדוק את העניין. זה נראה לי דבר מאד מעניין.

רחל שרביט: המשלחת יוצאת ביוני, לכן זה דחוף.

דליה דורנר: לא, אנחנו נעשה את זה. לפני שהמשלחת תצא אנחנו נעשה את זה.

אפרת שוהם: כן, זה היה צריך לצאת במרץ.

רחל שרביט: היתה צריכה במרץ ותצא ביוני

אפרת שוהם : אני רוצה רק להשלים לעניין של גברים מכים, כי חסרה לנו חוליה אחת. אנחנו צריכים לזכור שחלק גם לא נשפטים למאסר, למרות שהם עוברים הליך פלילי ואלה נמצאים במסגרת דומה מאד למפתחות שזה בית נועם שהוא מסגרת שנמצאים גברים שנשפטו אבל לא למאסר, אלא נשלחו ע"י בית המשפט לבית נוער שעושה עבודה זהה מבחינת תהליך ההתערבות וגם זה נבדק ויש מחקר ואני לא יכולה לצטט, אבל יש גם גברים שהם בתוך הקהילה, בקבוצות של שרות המבחן למבוגרים. כך שכדאי שנשמע גם בוועדה, את הטיפולים שנעשים או את הליכי השיקום והטיפול שנעשים גם לא לגבי מי שקיבל מאסר וכו', אלא שתוכניות המליאה שונות בקהילה, חלקם נחקרו וגם תמיד יש לנו בעיה של קבוצת ביקורת. כי אנחנו לא מסוגלים להגיד אלה לא ייכנסו, אלה ייכנסו, כדי שיהיו, לכאורה, שפני נסיון. אז אנחנו פותחים עוד קבוצה ועוד קבוצה על מנת לאפשר למרב להכנס.

ודים גורדון : בדיעבד.

אפרת שוהם : רק בדיעבד, אבל קשה לך מאד להשוות את הקבוצות שבאמת יש להן אותם נתונים, כי תקופות זמן שונות, סביבה שונה, יש לך הרבה מאד משתנים. אני רק רציתי לסיים. אני רציתי להגיד הערה שלילית שהיא יותר בנוסח של שאלה שאין לי כרגע פתרון אליה, לגבי הנושא הזה של וועדת השיחרורים ונשאל כאן האם יש קריטריונים והאם ההחלטות הן החלטות מובנות ומה המשקל של שיקום. אז מצד אחד אני מבינה מאד את התשובה של השופט מלמד שאומר, שכאשר המטרה העיקרית היא שיקום, אז שיקול הדעת הוא מאד רחב ואני רוצה להתייחס לכל מקרה לגופו. אבל באותה נשימה אני לא בטוחה ששיקול הדעת המאד רחב וחוסר בקריטריונים מאד מוגדרים, לא מוביל לאיזשהו מצב של שרירותיות ושוב, אנחנו לא באמת יודעים, כי לא ניתחנו והעבודה היחידה שהצלחתי למצוא בארץ, את ההחלטות של וועדות שחרורים, מצאה כל מיני דברים שאולי הם נשמעים ככה קצת מצחיקים אפילו, שוועדה שיושבת לפני ארוחת צהרים וועדה שיושבת אחר ארוחת

צהרים, מקבלת החלטות שונות, אבל זה ברור לגמרי, כי יושבים שם בני אדם. ולכן אני אמרתי את זה

אהרון מלמד: איך את יכולה לקרוא שטויות כאלה.

אפרת שוהם: אבל זאת הבעיה, זה הדבר היחידי שהתפרסם. מה שאני רוצה לומר, שצריך לזכור ששיקום ושוקי אמר את זה קודם לכן, אבל אנחנו בעבודה שלנו על כלא השרון, כתבנו בדיוק את ההמלצה הזאת, שצריך להזהר, שלצורך שיקום לא יאריכו את המאסרים. ז"א אני חושבת שגם הגיע הזמן לחקור את הדרך 'שבה עובדות וועדות השחרורים ולבחון האם שיקול הדעת תמיד או לא תמיד, מכניס גם שיקולים אחרים, וכשיש בני אדם, אני בטוחה שנכנסים גם שיקולים אחרים, ויהיו אנשים שיושבים בוועדות השחרורים, אנשים המצוינים ביותר ואני בטוחה שיושבים שם אנשים מצוינים.

דליה דורנר: טוב, אתם יודעים שהאנגלים היו תולים אנשים. והיה עונש מוות, אז טוב, היו מסתכלים כבר על השעון ואומרים: וואי, lets hang him and have our tea. זה מתאים למחקרים.

אורן גזל: אני רוצה שתי הערות. קודם כל מה שאנחנו באמת יודעים מהעולם, וזה גם מהחומר שהופץ, זה ששיקום לפעמים עובד ולפעמים לא. כל תוכנית לגופה והכל נורא תלוי בנסיבות במקום. ובמובן הזה שוקי, אתה צודק, שבלי מידע זה מאד בעייתי, אבל לפעמים הוא עובד. אנחנו יודעים שהרחבת השימוש במאסרים ככל הנראה לא עובדת. ככל שיש לנו מחקרים בנושא, אנחנו יודעים שלמשל מאסרים ממושכים יותר ככל הנראה מגדילים רצידיביזם ולא מקטינים, למשל, יש לנו פה שתי תופעות שעכשיו אנחנו יודעים עליה מעט כי זה תלוי מקום וזמן, והשניה, שאנחנו יודעים עליה משהו, שהיא כנראה מגדילה את רמת הפשיעה. אז גם על בסיס הנתונים המוגבלים האלה, אפשר לקבל איזושהי החלטה לא מושלמת. השאלה הבאה היא האם הוועדה הזאת צריכה באמת לעסוק בשאלה איך בודקים תוכניות שיקום. ז"א האם אפשר למשל לשקול המלצה מהסוג שדיויד הציע בפגישה הקודמת, לעשות תוכניות של ניסוי לא טבעי. ז"א ניסוי מתוכנן מראש שחצי מהאוכלוסייה

תקבל טיפול מסוים וחצי לא. האם בכלל מותר לעשות את זה חוקתית, זה לא כזה פשוט. זאת שאלה שבהחלט אפשר לדון בה. אני לא חושב שהמשמעות היא שהוועדה תגיד אסור לנו לדון בהעברת משאבים ממאסר לשיקום, כי אנחנו לא יודעים כלום על שיקום. זה נראה לי מרחיק לכת.

שוקי למברגר: השאלה שלי היתה מעט פרובוקטיבית.

דליה דורנר: לא, זו היתה שאלה פרובוקטיבית.

שוקי למברגר: אם יורשה לי לחדד, הרי יש לנו פרופסורים בתחומים הרלוונטיים, שאלהם אנחנו לכאורה בין היתר מסתמכים. את שניהם אני שומע בצורה ישירה או עקיפה שהמחקר, הליכי השיקום של התוכניות שנעשות בארץ אין להן תיקוף מחקרי, זו עיקר השאלה שלי.

חגית לרנאו: אבל שוקי, גם בעוד חמש שנים, התוצאה לא תהיה שיקום אם זה טוב או לא טוב. יהיה מקסימום, אם קרנות השיקום מרובות משאבים או מיועדות ספציפית לאוכלוסיות מסוימות, אם יש להן המשך.

דליה דורנר: סליחה, אנחנו שקלנו, אולי צריך להזמין איזה מחקר, אבל המחקרים האלה לוקחים שנים ואני אין לי תוכנית לשבת אתכם שנים ארוכות. יכול להיות שאפשר לבדוק נקודות ספציפיות. נראה, נחשוב קצת.

דוד וייסברוד: אני דווקא חושב שכאן צריכים לחשוב אחרת, אנחנו לא מדברים, קודם כל יש חומר בחו"ל שאנחנו יכולים להשתמש, שמראה לנו כיוונים. "Boot Camp" למשל, אם השב"ס היה מתחיל בזה, אנחנו היינו יכולים להגיד לא עובד, אל תעשו. גם אנחנו יודעים באופן כללי, יש תכליות שיש לשב"ס או לרש"א שהמבנה שלהם זה מבנה של אנגליה או אוסטרליה או מקומות אחרים שכן עשו מחקרים, לפעמים מחקרים אינסטרומנטליים עם קבוצות ביקורת שהוא יכול לסמוך עליהן שהם עובדים. אין משהו לומר, וזו הבעיה כאן, בשום מקום אחר, אנחנו לא היינו נותנים לאנשים צ'ופר, בלי

לדעת אם הצ'ופר עובד או לא. או בלי לנסות לבדוק מה המשמעות גם לטובות וגם לרעות. אני רק אגיד לך משהו לגבי התוכניות. יש מחקר מאד מפורסם מארה"ב, קוראים לו experiment זה היה איזשהו מחקר בסוף

שנות השישים, באיזושהי סיבה אנשים בהארלם החליטו לחלק את הקבוצה של עברייני נוער לשתי קבוצות באופן רנדומאלי, קבוצה שקיבלה את הטיפול וקבוצה שלא קיבלה.

הם עשו טיפול, היו פסיכולוגים, עובדים סוציאליים, מחנה קיץ, היה את הכל. דיברו עם כל האנשים שטיפלו בהם תוך שנתיים, וכל אחד אמר: אוי, כמה שזה עובד, השופטים כמה שזה עובד, בקייטנות כמה שזה יעובד. עשר שנים אח"כ היתה קבוצה שלא קיבלה את הטיפול, פחות רצידיביזם ממה שהקבוצה שכן קיבלה את הטיפול. ועכשיו אנחנו היינו יודעים את זה, כי לא בוחרים כל ילד, אומרים, הנה, שמו אותם בקייטנה אחת ביחד, והם העבירו אחד לשני מה שהם עושים. אז אני רק אומר, שהרבה פעמים אנשים שמאמינים במה שהם עושים, ואני גם גאה, ראה, לעומת ארה"ב אתה צודק לגמרי. זה כל כך טוב, מדברים עלינו בעולם שאנחנו ברוטלים וכו', רק תבואו למערכת אכיפת החוק, לעומת ארה"ב, לעומת אנגליה, אנחנו במצב דווקא טוב, אנשים שיש להם אכפתיות, אתה יכול לשאול שופט, הגנה, תובע, כל אחד מדבר, השופט העליון על כמה דואגים לאנשים האלה, רואים אותם כבני אדם. או.קי זה טוב, אבל מצד שני יכול להיות שאנחנו עושים טעויות כאן, וזה עולה כסף רב.

ויכול להיות כמו שבקמברידג', דווקא מה שאנחנו עושים עושה נזק, לא רק שזה לא עוזר. אז צריכים להיות כמו בתוכניות בכלכלה, תוכניות ברפואה, שאנחנו בוחרים אותן. לפעמים לא יכולים לקבל את כל התשובות בזמן הנכון. זה ברור וזה נכון. אבל אנחנו רואים תוכניות עכשיו שמתחילות צריכה להיות איזושהי מנטאליות. ה-GAO בארה"ב אומר, זה כמו האוצר, שאנחנו לא רוצים לתת כסף ענק לתוכניות כשאין איזושהי הוכחה שיש הצלחה. אנחנו כגוף, אנחנו כחלק מהוועדה, אתם יכולים לתת איזושהו אומדן כאן: אנחנו ממליצים שיהיה איזושהו מחקר בכל תוכנית חדשה, יתחילו אולי בקטן, שיהיו איזושהן תוכניות מחקר, שיכולים בתוך שנה, שנתיים שלוש שנים, לתת תשובות יותר ברורות, לפני שאנחנו מתחילים

- להשקיע 100 מיליון שקל לדבר הזה. אני לא חושב שזה לא נכון להגיד.
- ורדה שחם: לא, יש תוכניות בארץ, עושים להן כל מיני שכלולים, כמו בפיתוח האלקטרוני.
- אורן גזל: אני רק רוצה לציין שלוי שלח לי גם לפני הישיבה ואני אעביר את החומר, מה שצריך פה, לוי מהאוניברסיטה העברית, הקמת גוף מחקר לאומי שינסה לבדוק, שבעצם ילווה את כל התוכניות ויבדוק אותן.
- דליה דורנר: כן, בוודאי ילווה אותן. רצית לומר משהו?
- ודים גורדון: כן. שתי נקודות ואני ממש אגיד את זה בקצרה. נקודה ראשונה, אני חושב שהדיון היום ממש מדגיש את מה שדיברנו לפני שבועיים. בדיוק דיברנו ואני גם מסכים עם מה שדיויד אמר, שברגע שאין לנו מחקר אמיתי, אנחנו אפילו עלולים לעשות נזק מאשר תועלת, בכל המקרים של חוסר תועלת, שאנחנו עדיין לא ראינו אותם, אני אומר שמאד חשוב לראות מה קורה בעולם. הרי בסוף, בתחילת הדיונים שלנו ובישיבה השניה אנחנו דיברנו שאפשר לקחת חלק מהכסף ולהעביר מבתי סוהר לצורך העניין, לשיקום מחוץ לבתי סוהר, במידה וזה נותן תועלת הרבה יותר גבוהה ממה שזה קיים היום. לעשות העסקות פנימיות בתוך שרשרת. ברגע שאנחנו עושים את המחקרים האלה, אז כמו שנאמר פה, אנחנו באמת יכולים ליצור נזק.
- אפשר לעשות שני דברים. קודם כל חשוב לראות מחקרים אמיתיים שיש להם תוקף אמיתי, מה שנעשה בעולם בנושאים האלה, ואולי אפשר באמת ללמוד מהם משהו, למרות שזה באמת לא אותה אוכלוסיה, ולמרות שזו לא אותה חברה, אבל עדיין אפשר ללמוד משהו. דבר שני, לגבי מחקר, אנחנו מאד בעד מחקר. זה מאד חשוב, כדי שכולם בסוף יוכלו לדבר באותה שפה ולא כל אחד יגיד: תראו, אצלנו 92% הצלחה ואנחנו נגיד: רגע, אבל 92% הצלחה זה 50 אחוז משוער, אחרי שלקחתם רנדומאלית ואנחנו פשוט לא מדברים באותה שפה. אז לכן המחקר הזה מאד חשוב. השאלה איך אנחנו נעשה אותו. אני לא בטוח שהרשות זו הדרך הכי טובה, אבל ברור שצריך לעשות מחקר וברור שאנחנו בעד, וצריך לראות איך עושים את זה.

- דליה דורנר: הנה, ברשות יש שם מחקר. אבל אין להם כסף כדי לעשות את זה. אבל הרשות קיימת.
- ודים גורדון: צריך לראות איך עושים את זה.
- ורדה שחם: והתקציב שלנו למחקר,
- דליה דורנר: מדובר על עיקרון.
- ודים גורדון: צריך ללוות כל תוכנית במחקר.
- ורדה שחם: היא תוכנית חדשה, היא תוכנית מרכזית.
- רחל שרביט: אני חושבת שהרעיון של רשות או גוף אחר חיצוני שיחקר, הוא רעיון טוב, משום שלא צריך להשאיר את זה בידי הגופים שיחקרו את עצמם. אנחנו עם הכל, וגם כשניתן לנו תקציב,
- ודים גורדון: שתצא איזושהי קריאה מהוועדה שאנחנו נקים עכשיו איזושהי רשות מחקר. ממש לא זאת הכוונה. נכון שגוף צריך להיות עצמאי, אולי אפילו באוניברסיטה לעשות מחקר או בדרך כזאת או אחרת, כמו שנעשה עכשיו למחקר הקיים, אבל לא צריך,
- רחל שרביט: בסדר, אבל שזה יהיה גופים חיצוניים, אני אומרת.
- דליה דורנר: כן, בבקשה, גבירותיי, רבותי, אנחנו עובדים קשה ואנחנו רוצים לגמור את זה להיום, אבל חיים תאמר משהו.
- חיים אילוז: אני ממש מחזיק מכל מה שנאמר פה. אני חושב שזה חשוב מאוד, אני חושב שאין ספק שצריך לעשות בדיקה במחקר ולבחון כל פרויקט אם הוא טוב, אם הוא מזיק או לא, אין ספק. אין ספק. אבל אני חושב שאתם צריכים להסתכל גם על הבעיה עצמה. לא יכול להיות מצב שרק פחות מ-20% מהאוכלוסייה, יוצאים בשחרור מוקדם, בטיפול בשיקום, כשהחוק לפני כן היה של 100% לפני החוק. זה מה שהיה, כאשר היום,
- ודים גורדון: פחות שנים מחקר וזהו, אם קודם היה 15 שנים, בואו ניתן 10 שנים. אני מוכן לוותר,
- חיים אילוז: תוותר, אין שום בעיה, אפשר לוותר על הרשות, באמת, עם 14 מליון שקל של הרשות, זה לא יספיק אפילו למחקר אחד, נו, באמת. הבעיה היא שכאשר

יש אנשים שיושבים בכלא, בכלא, בעלות ישירה שאתה משלם לביטחון פנים, ודים גורדין: לא אני, משלם המסים.

חיים אילוז: לא, סליחה, משלמי המסים משלמים להם, לפחות עוד 1500 אסירים כאלה מעבר ל-20% שברור לכל שהיו יכולים להגיע לוועדת שחרורים. הם לא מגיעים בגלל שהמטפלים הפרטיים הם ללא פיקוח. הם משלמים להם כסף, והכל בגלל שהרשות עומדת עשר שנים באותו תקציב, 14 מליון שקל. באמת, אין פה איזה מישוה שמתעורר? אז אתה תגיד יהיה מחקר, אבל צריך לפתור גם את הבעיה היום.

דוד וייסברוד: יש לי שאלה, בואו נגיד שחיים היה יכול לבוא אליך והוא מראה שעלתה תוכנית של 50 אלף שקל לכל אסיר, או 20-30 אלף אסיר, ובתוך התוכנית הוא יכול להראות שאלה שהיו בתוכנית לעומת אלה שלא היו בקבוצת הביקורת, יש 20 או 30% פחות ואז הוא גם היה יכול להגיד לך, אם ה-30% פחות, אנחנו מרוויחים במדינה עוד 5 מליון ₪ לשנה. אז נראה לי שאם הוא היה יכול להראות את זה, אתה לא היית מגיב, שבואו נעשה את התוכנית הזאת בכל האסירים כי אנחנו מרוויחים במדינה 5 מליון כפול 5000. חלק מהבעיה עכשיו, לפי דעתי, שהאמת היא שאי אפשר להגיע למסקנות האלה, קשה, קשה. וזה אני חושב בצד שלך, אפילו שאין לך הרבה כסף, אולי זה נכון לקחת אפילו חלק מהחלק הקטן לנסות לראות אם אפשר להיות יותר רציני לגבי ההערכות האלה.

דליה דורנר: טוב, רבותי, דיברנו – עוד משפט אחד.

אהרון מלמד: זה הזכיר לי, ישבנו יום שלם, אני לא זוכר איפה זה היה, במכון למחקר על בעיות הנוער בארה"ב, ביקר שמו, אם אתם מכירים אותו. הוא כתב הרבה מאד מחקרים, והיה להם מחשבים, לנו עוד לא היו בכלל דברים כאלה, ועשו המון מחקרים. ביקר דיבר חצי יום על מה שהם עושים, הסביר לי את כל התוצאות של המחקרים לגבי הוצאה מן הבית, לגבי שרות מבחן, לגבי כל מה שאתה אומר: תלחץ, יש לנו מחקר. והראה לי את כל המחקרים. אח"כ אני סיפרתי להם על מה שקורה בארץ. בסוף מסכם ביקר ואומר: אתם יודעים,

אני הגעתי למסקנה היום שאילו אני הייתי יכול להושיב שופטים וקציני מבחן ליד שולחן אחד, שהם ישבו וידברו ביניהם, כמו שהשופט מלמד הסביר לנו מה שהם עושים בקביעות כשהם נפגשים עם עובדי שדה וכו', הייתי מוותר על כל המחקרים שראיתי.

דליה דורנר: טוב, with this happy note אנחנו נפרד עד ה-22.4. ערב טוב ותודה רבה לכל החברים.